

Tegu on FATFi dokumendi mitteametliku tõlkega, mida FATF ei ole läbi vaadanud, heaks kiitnud ega tunnustanud. Dokumendi ametlik versioon on avaldati FATFi veebilehel 2023. aastal. Järgida tuleb kõiki autoriõigustega seotud nõudeid.

Juhend ei kajasta FATFi standardite muudatusi, mis tehti pärast selle avaldamise kuupäeva, sealhulgas 2025. aastal riskipõhist lähenemist käsitlevas soovitus nr 1 tehtud muudatusi. Kõigi soovitude muudatuste täielik loetelu kuupäevade kaupa on esitatud FATFi soovitude II lisas. Juhendit tuleks lugeda koos FATFi uuemate riskihindamist ja finantskaasatust käsitlevate materjalidega.

Juriidiliste isikute läbipaistvus ja tegelikud kasusaajad

MÄRTS 2023

Rahapesuvastane töökond (FATF) on sõltumatu valitsustevaheline organ, mis töötab välja ja edendab poliitikaid, et kaitsta ülemaailmset finantssüsteemi rahapesu, terrorismi rahastamise ning massihavitusrelvade leviku rahastamise eest. FATF-i soovitusi tunnustatakse kui ülemaailmset standardit rahapesu tokestamise (AML) ja terrorismi rahastamise (CFT) valdkonnas.

Lisateabe saamiseks FATF-i kohta külastage veebilehte www.fatf-gafi.org

Ka esolev dokument ja/või selles sisalduv ei mõjuta ühegi territooriumi staatust või suveräänsust, rahvusvaheliste piiride määratlemist ega ühegi territooriumi, linna või piirkonna nimetust.

Viitamisviide:

FATF (2023), *Guidance on Beneficial Ownership for Legal Persons*, FATF, Pariis,
<http://www.fatf-gafi.org/publications/FATFrecommendations/guidance-beneficial-ownership-legalpersons.html>

© 2023 FATF/OECD. All rights reserved.

No reproduction or translation of this publication may be made without prior written permission.

Applications for such permission, for all or part of this publication, should be made to the FATF

Secretariat, 2 rue André Pascal 75775 Paris Cedex 16, France (fax: +33 1 44 30 61 37 or e-mail:

contact@fatf-gafi.org)

Photocredits coverphoto ©Getty Images

SISUKORD

Tänuõnad	4
1. Sissejuhatus	5
Soovituse 24 muudatused	6
Sihtrühm ja eesmärk	8
2. Juriidiliste isikutega seotud riskide mõistmine ja hindamine	10
Riigisisesed juriidilised isikud	10
Välismaised juriidilised isikud	10
Riskihindamine	11
Riskide maandamine	12
Piiriüleste riskide mõistmine ja käsitlemine	12
Riskihinnangu tulemuste jagamine ja levitamine	12
3. Põhiandmed	13
Äriregistrid	13
Ettevõtted	13
4. Tegelik kasusaaja teave	15
Juriidilise ja tegeliku omandi eristamine	16
Tegelik kasusaaja omandi kaudu	16
Tegelik kasusaaja kontrolli kaudu/muud viisid	18
Tegeliku kasusaaja kindlakstegemine eri liiki juriidiliste isikute puhul	19
5. Mitmetasandiline lähenemine tegeliku kasusaaja teabele	21
6. Piisav tegeliku kasusaaja teave	22
7. Täpne teave – tegeliku kasusaaja teabe kontrollimine	23
Tegeliku kasusaaja identiteedi kontrollimine	24
Tegeliku kasusaaja staatuse kontrollimine	25
Erinevuste tuvastamise viisid	25
8. Ajakohane põhi- ja tegeliku kasusaaja teave	27
9. Äriühingute kohustused äriühingupõhise lähenemisviisi raames	28
10. Registripõhine lähenemisviis	30
Näiteid tegeliku kasusaaja andmeid hoidva avalik võimu asutuse või muu organi tunnustest	33
11. Juriidiliste isikute tegeliku kasusaaja andmete saamise mehhanismid ja allikad: alternatiivsete mehhanismide tunnused	35
12. Muud täiendavad meetmed	38
13. Juurdepääs teabele	40
Pädevate asutuste juurdepääs	40
Juurdepääs andmetele riigihanke menetluse käigus	40
Krediidi- ja finantseerimisasutuste, mittefinantseerimisasutuste, välisriikide pädevate asutuste ja üldsuse juurdepääs	41
Andmetele juurdepääsu tasu	42
14. Mehhanismid esitajaksiate ja esitajale kuuluvate osalusõigust andvate väärtpaperite väärkasutamise riski ennetamiseks ja maandamiseks	43

15. Mehhanismid nominaalsete kokkulepete kuritarvitamise riski vältimiseks ja maandamiseks	43
Mõisted	44
Nominaalkorralduste kuritarvitamise riskid	48
“Allkiri müügiks“ kokkulepped.....	48
Olukorrad, kus nominaalkorralduste kuritarvitamise risk võib olla väike	49
16. Karistused/sanktsioonid	51
17. Tegelik kasusaaja andmetega seotud kohustuste ja muude soovitude vaheline seos (rahaülekannete ja virtuaalväeringute nõuded)	52
Rahaülekanded ja tegelik kasusaaja hoolsusmeetmete osana	52
Virtuaalväeringud.....	52
18. Asjakohaste regulatiivsete kordade kohaldatavus.....	54
Börside valduses olevad andmed	54
Usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkujad.....	54
Õigusteenuse osutamisega seotud küsimused	55
Krediidi- ja finantseerimisasutuste, professionaalide ning krüptovarateenuse osutajate sobivuse hindamisega seotud küsimused.....	56
19. Rahvusvaheline koostöö.....	57

Tänu sõnad

Käesolev ajakohastatud juhend põhineb järgmiste rühmade liikmete koostööl ning selle koostamisel võeti arvesse eri erasektori sidusrühmadega peetud konsultatsioone.

Koostamisrühma töösse andsid olulise panuse Alexander Peschetz ja Christian Reisenhofer (Austria), Michela Maggi, Chiara Bacci ja Bernadette Rapp (Euroopa Komisjon), Violaine Biafora ja Thibaut Herrero (Prantsusmaa), Richard Berkhout, Francisca Fernando ja Jonathan Pampolina (Rahvusvaheline Valuutafond), Karan Choudhary ja Nikhil Varma (India), George Pearmain ja Helen De La Cour (Jersey), Hans Avinder ja Mark Lai (Singapur), Patricia Matthews-Steck ja Ariane Ernst (Šveits), Dylan Bage ja Stephen Webster (Ühendkuningriik), Young Lee ja Zaib Rasool (Ameerika Ühendriigid), Melissa Tullis ja Sol Krause (ÜRO uimastite ja kuritegevuse vastu võitlemise büroo) ning Emile Van Der Does De Willebois (Maailmapank). Tööd toetasid FATF-i sekretariaadist Tanna Chong, Ashish Kumar ja Inês Oliveira.

1. Sissejuhatus

1. Juriidilised isikud ja õiguslike üksuste liigid¹, nagu äriühingud, usaldushaldused, sihtasutused, seltsingud ning muud juriidiliste isikute ja õiguslike üksuste liigid tegelevad äritegevusega. Hoolimata nende olulisusest ja õiguspärasest rollist ülemaailmses majanduses võimaldab nende eriline õiguslik staatus neid kasutada ka keerukates skeemides, mille eesmärk on varjata tegelikke kasusaajaid ning paljuskki ka varade omamise või tehingute tegelikku eesmärki. Juriidilisi isikuid ja õiguslike üksuste liike võidakse kuritarvitada mitmesugustel ebaseaduslikel eesmärkidel, sealhulgas rahapesu, altkäemaksu ja korruptsiooni, siseinfo väärkasutamise, maksupettuste, terrorismi rahastamise, sanktsioonidest kõrvalehoidmise ning muude ebaseaduslike tegevuste puhul. Kurjategijatel, kes püüavad vältida rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmeid, on võimalik juriidiliste isikute ja õiguslike üksuste kaudu võimalik varjata oma identiteeti ning peita rahaliste vahendite päritolu ja/või sihtkohta ning lõppotstarvet finantssüsteemiga manipuleerimise kaudu.
2. Juriidiliste isikute ja õiguslike üksuste kuritarvitamist saab märkimisväärselt vähendada, kui teave nii juriidilise omaniku kui ka tegeliku kasusaaja, juriidilise isiku ja õigusliku üksuse varade päritolu ning selle tegevuse kohta on pädevatele asutustele õigeaegselt kättesaadav². Üldiselt võimaldab piisava, täpse ja ajakohase tegeliku kasusaaja teabe puudumine rahapesu ja terrorismi rahastamist, varjates:
 - teadaolevate või kahtlustatavate kurjategijate identiteeti,
 - juriidilise isiku ja õigusliku üksuse kaudu hoitava konto või vara tegelikku eesmärki ja/või,
 - juriidilise isiku ja õigusliku üksusega seotud raha või vara päritolu või kasutamist.
3. Tegeliku kasusaaja teavet võib varjata näiteks variettevõtete³ kaudu, keerukate omandi- ja kontrollstruktuuride kaudu, mis hõlmavad mitut kihti aktsiaid, mis on registreeritud teiste juriidiliste isikute nimel, esitajaaktsiate ja esitajaaktsia ostutähtede kaudu, juriidiliste isikute piiranguteta kasutamise kaudu juhatuse liikmetena, ametlike nominaalsete aktsionäride ja juhatuse liikmete kaudu, kus tegeliku nimetaja isik ei ole avalikustatud, ning mitteametlike nominaalsete aktsionäride ja juhatuse liikmete kaudu, näiteks lähedaste või pereliikmete kaudu.

¹ FATFi soovitude sõnastikus määratletud tähenduses - corporate vehicles.

² Vt rahapesuvastase töökonna (FATF), Maailmapanga ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) uimastite ja kuritegevuse vastu võitlemise büroo varastatud vara tagastamise algatuse (StAR) uuringuid. Eelkõige analüüsiti Maailmapanga ja ÜRO uimastite ja kuritegevuse vastu võitlemise büroo StAR-i 2011. aastal avaldatud aruandes „The Puppet Masters“ rohkem kui 150 ulatuslikku korruptsiooni juhtumit. Analüüsist ilmnes, et enamik ulatusliku korruptsiooni juhtumeid hõlmab ühe või mitme juriidilise isiku või õigusliku üksuse kasutamist tegeliku kasusaaja varjamiseks. Vt Maailmapanga ja ÜRO uimastite ja kuritegevuse vastu võitlemise büroo StAR-i aruanne (2011), E. van der Does de Willebois, E. M. Halter, R. A. Harrison, Ji Won Park ja J. C. Sharman (2011), „The Puppet Masters: How the Corrupt Use of Legal Structures to Hide Stolen Assets and What to Do About it“, Maailmapanga ja ÜRO uimastite ja kuritegevuse vastu võitlemise büroo StAR algatus

³ Käesoleva dokumendi tähenduses peetakse variettevõteteks äriühinguid, millel puudub oluline tegevus või sellega seotud vara.

4. Teave juriidilise omandi ja tegelike kasusaajate kohta võib aidata pädevatel asutustel⁴, eelkõige õiguskaitseasutustel ja rahapesu andmebüroodel, tuvastada füüsilised isikud, kes võivad vastutada kahtlust äratanud tegevuse eest või kellel võib olla uurimise edendamiseks olulist teavet. See võimaldab pädevatel asutustel finantsuurimistes ning finantsteabe analüüsimisel „jälgida raha liikumist” kahtlaste või kahtlust äratavate kontode ja varade puhul, mis kuuluvad juriidilistele isikutele ja õiguslikele üksustele või on nende valduses. Tegelikult kasusaaja andmed⁵ võivad eelkõige aidata kindlaks teha konkreetse isiku vara asukoha kindlas jurisdiktsioonis. Juriidiliste isikute läbipaistvuse suurendamine muudab nad kurjategijate jaoks vähem atraktiivseks. Juriidilistel isikutel endil, krediidi- ja finantseerimisasutustel ning professionaalidel (Designated Non-Financial Businesses and Professions, DNFBP) on läbipaistvuse suurendamisel samuti oluline roll, hankides tegelike kasusaajate andmeid, mis aitab ennetada juriidiliste isikute kuritarvitamist finantssüsteemis. Samas võib olla keerukas tagada, et tegelike kasusaajate andmed on piisavad, täpsed ja ajakohased, eelkõige juhul, kui omandiahel hõlmab mitmes jurisdiktsioonis⁶ paiknevaid juriidilisi isikuid ja õiguslike üksusi või kui struktuur koosneb mitmest juriidiliste isikute ja õiguslike üksuste kihist. Selliste juriidilisi isikuid käsitlevate andmete puudumine õiguskaitseasutustel, rahapesu andmebüroodel ja muudel pädevatel järelevalveasutustel on suureks takistuseks uurimise läbiviimisel ning finantsteabe koostamisel.

Soovituse 24 muudatused

5. Nende probleemide lahendamiseks kehtestas rahapesuvastane töökond (FATF) 2003. aastal esimese rahvusvahelise standardi tegelike kasusaajate läbipaistvuse kohta ning tugevdas seda 2012. aastal. Kuna juriidilisi isikuid on mitmes jurisdiktsioonis ulatuslikult kuritarvitatud rahapesuks ning terrorismi ja massihävitussrelvade leviku rahastamiseks, on rahapesuvastane töökond karmistanud tegelikke kasusaajaid käsitlevaid rahvusvahelisi standardeid⁷, et selliseid kuritarvitusi tõhusamalt ennetada ja tõkestada. Muudatused võtavad arvesse ka rahapesuvastase töökonna vastastikuste hindamiste tulemusi, millest nähtub, et juriidiliste isikute rahapesuks ja terrorismi rahastamiseks kuritarvitamise tõkestamise tõhusus on üleilmselt üldiselt ebapiisav.⁸

⁴ Mõistet „pädevad asutused” kasutatakse rahapesuvastase töökonna soovitude sõnastikus määratletud tähenduses. Sisuliselt hõlmab see mõiste kõiki avaliku võimu asutusi, kellele on antud ülesanded rahapesu ja/või terrorismi rahastamise tõkestamiseks.

⁵ Vt käesoleva juhendi punkt 4 „Tegelikult kasusaaja teave”.

⁶ Mitut jurisdiktsiooni hõlmavaid struktuure on eriti keeruline jälgida, kui kuritegeliku tulu rahapesuks kasutatakse omavahel seotud juriidiliste isikute vahelisi näiliselt õiguspäraseid tehinguid. Sellistel juhtudel võib raha liikumise jälgimiseks vajaliku rahvusvahelise koostöö saamisel tekkiv viivitus uurimise lõppkokkuvõttes nurjata või selle tulemuslikkust kahjustada.

⁷ Vt avalikku avaldust soovituse 24 muudatuste kohta aadressil www.fatfgafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/R24-statement-march-2022.html.

⁸ Vt rahapesuvastase töökonna ja rahapesuvastase töökonna eeskujul tegutsevate piirkondlike organite vastastikuste hindamiste aruannete tulemusi. Vastastikuste hindamistulemuste koondülevaate kohaselt on riikide tulemuslikkus kõigi vahetute tulemuste seas kõige madalam: nõutava taseme on saavutanud vaid 9% hinnatud riikidest. Ka tehniline vastavus soovitusele 24 on ebapiisav, sest vähem kui pooled riigid on hinnatud täielikult või valdavas osas nõuetele vastavaks. Tehnilise vastavuse osas on riikide vastavus soovitusele 24 ebapiisav, kuna vähem kui pooled riigid on

6. Uuendatud soovitus 24 nõuab sõnaselgelt, et riigid⁹ kasutaksid mitmetasandilist lähenemist, st erinevate mehhanismide kombinatsiooni, tegeliku kasusaaja teabe kogumiseks, et tagada piisava, täpse ja ajakohase teabe olemasolu juriidiliste isikute tegelike kasusaajate kohta ning selle teabe õigeaegne kättesaadavus pädevatele järelevalveasutustele. Ulatuses, milles see teave tehakse kättesaadavaks krediidi- ja finantseerimisasutustele ja professionaalidele¹⁰, võib see aidata neil täita kliendi hoolsusmeetmete nõudeid juriidiliste isikute suhtes, sealhulgas tegeliku kasusaaja tuvastamise, rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide tuvastamise ja juhtimise ning riskipõhise rahapesu ja terrorismi rahastamise vastaste meetmete rakendamise osas (sealhulgas kahtlaste tehingute teatamine ja sanktsioonide rakendamine).
7. Soovituse 24 muudatused nõuavad ka, et riigid rakendaksid riskipõhist lähenemist ning arvestaksid juriidiliste isikutega seotud riske oma riigis, mitte ainult asukohariigis asutatud juriidiliste isikute puhul, vaid ka välismaal asutatud juriidiliste isikute puhul, millel on riigiga piisav seos. Muudatused täpsustavad ka, et pädevate asutuste juurdepääs teabele peab olema õigeaegne ning teave peab olema piisav tegeliku kasusaaja tuvastamiseks, täpne, tuginedes kontrollil¹¹, ja ajakohane. Samuti sisaldavad muudatused tugevamaid kontrollimeetmeid nominaalsete kokkulepete kuritarvitamise vältimiseks.
8. Ka teised rahvusvahelised organisatsioonid võtavad konkreetseid meetmeid, et edendada juriidiliste isikute läbipaistvust. G20 riigijuhid on võtnud kohustuse rakendada tõhusalt rahapesuvastase töökonna standardeid tegeliku kasusaaja¹² kohta. G7 riigid on samuti võtnud kohustuse rakendada ja tugevdada ettevõtete tegeliku kasusaaja registrite süsteeme oma jurisdiktsioonides.¹³ Lisaks on OECD ja Maailmapank väljatöötanud vahendeid, et aidata riikidel hinnata tegeliku kasusaaja läbipaistvusega seotud riske ning rakendada vastavaid raamistikke rahvusvaheliste standardite täitmiseks.¹⁴ Samuti sisaldavad Rahvusvahelise Valuutafondi laenuprogrammid, sealhulgas COVID-19-ga seotud erakorraline rahastamine, sageli meetmeid või kohustusi, mis on seotud tegeliku kasusaaja läbipaistvusega riigihanke lepingute puhul.¹⁵

hinnatud nõuetele vastavaks või valdavas osas nõuetele vastavaks. Paljudes riikides ei ole äriühingu tegeliku kasusaaja kohta, lisaks õiguslikule omanikule, andmed kättesaadavad, kuna neid ei koguta ja/või ei kontrollita piisavalt juriidilise isiku või õigusliku üksuse loomisel ega üheski hilisemas tegevusetapis.

⁹ Kõiki käesolevas juhendmaterjalis sisalduvaid viiteid riigile või riikidele kohaldatakse samaväärselt ka territooriumide või jurisdiktsioonide suhtes.

¹⁰ Vt käesoleva juhendi punkt 13 „Juurdepääs teabele“.

¹¹ Vt käesoleva juhendi punkt 7 „Täpne teave – tegeliku kasusaaja teabe kontrollimine“.

¹² G20 rahandusministrite ja keskpankade juhtide kohtumise kommunikatsioon (Jakarta, 17.-18. veebruar 2022)

¹³ Vt G7 tegelikku kasusaajat käsitlev teabeleht „G7 Factsheet – beneficial ownership“ - GOV.UK (www.gov.uk).

¹⁴ Vt <https://star.worldbank.org/>, www.oecd.org/tax/transparency/beneficial-ownership-toolkit.pdf ja www.worldbank.org/en/topic/financialmarketintegrity/brief/national-money-laundering-and-terrorist-financing-risk-assessment-toolkit-disclaimer-and-terms-of-use

¹⁵ Vt www.imf.org/-/media/Files/Publications/PP/2020/English/PPEA2020033.ashx ja www.imf.org/en/Topics/governance-and-anti-corruption/implementation-of-governance-measures-in-pandemic-related-spending-may-2022.

9. Rahapesuvastase töökonna standardite eesmärk juriidiliste isikute läbipaistvuse ja tegeliku kasusaaja osas on ennetada juriidiliste isikute ja õiguslike üksuste kuritarvitamist rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärkidel. Samas tunnustatakse, et need standardid toetavad ka jõupingutusi teiste raskete kuritegude, näiteks maksukuritegude ja korruptsiooni ennetamisel ja avastamisel. Selles kontekstis võivad riikide poolt rahapesuvastase töökonna soovitude kohaselt rakendatavad läbipaistvust suurendavad meetmed aidata tõhusamalt käsitleda raskeid kuritegusid, nagu korruptsioon, ning täita kohustusi teiste rahvusvaheliste konventsioonide alusel.¹⁶
10. Lisaks soovitudele on rahapesuvastane töökond varem, vastusena riikide ees seisvatele väljakutsetele tegeliku kasusaaja läbipaistvuse saavutamisel, välja töötanud 2014. aastal juhendi ning parimate praktikate dokumendi¹⁷, et aidata riike soovitude 24 rakendamisel, samuti soovitude 1 rakendamisel seoses rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidega juriidiliste isikute ja õiguslike üksuste puhul. Käesolev juhend on juriidilisi isikuid käsitleva juhendi ajakohastatud versioon, milles on arvesse võetud 2022. aasta märtsis vastu võetud soovitude 24 ja selle tõlgendava märkuse muudatusi. Juriidiliste korralduste läbipaistvust käsitleb rahapesuvastane töökond eraldi.

Sihtrühm ja eesmärk

11. Käesoleva juhendi sihtrühmaks on eelkõige riiklike asutuste poliitikakujundajad ja praktikud, samuti erasektori sidusrühmad, nagu krediidi- ja finantseerimisasutused, professionaalid¹⁸, kes peavad järgima riiklikke rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõudeid, mis põhinevad rahapesuvastase töökonna standarditel. Juhendi eesmärk on aidata poliitikakujundajatel ja praktikutel tuvastada, kujundada ja rakendada sobivaid meetmeid juriidiliste isikute kuritarvitamise ennetamiseks kooskõlas rahapesuvastase töökonna standarditega. Erasektori sidusrühmade jaoks selgitab juhend seost konkreetsete läbipaistvuse meetmete ja kliendi hoolsusmeetmete vahel ning võib olla kasulik ettevõtetele, krediidi- ja finantseerimisasutustele ja professionaalidele rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise ennetusmeetmete rakendamisel.
12. Ajakohastatud juhend keskendub peamiselt soovitudele 24, st juriidiliste isikute läbipaistvus ja tegelikud kasusaajad. Juriidiliste korralduste osas, mida käsitletakse soovitudes 25¹⁹, tuleks kuni juhendi ajakohastamisena lähtuda 2014. aasta juhendist.
13. Käesolev juhend ei ole siduv ega piira riiklike asutuste tegevusvaldkonda. Selle eesmärk on täiendada olemasolevaid rahapesuvastase töökonna juhendeid ja muid käimasolevaid töid, tuginedes olemasolevatele uuringutele, sealhulgas rahapesuvastase töökonna tüpoloogiauringutele, ning riikide kogemustele. Samuti

¹⁶ Näiteks ÜRO korruptsioonivastane konventsioon, korruptsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise konventsioon ning rahvusvahelistes äritehingutes välisriigi ametiisikule altkäemaksu andmise vastu võitlemise konventsioon.

¹⁷ Vt dokumenti „[Best Practices on Beneficial Ownership for Legal Persons](#)“ (2019).

¹⁸ Soovitus 24 kohaldatakse kõigi juriidiliste isikute suhtes. Käesolevas juhendis kirjeldatakse nõudeid peamiselt äriühingutest lähtudes, kuid samalaadseid nõudeid tuleb kohaldada ka muud liiki juriidiliste isikute suhtes, arvestades nende erinevaid vorme ja struktuure.

¹⁹ Rahapesuvastane töökond lõpetas soovitude 25 läbivaatamise 2023. aasta veebruaris.

võtab see arvesse teiste rahvusvaheliste organisatsioonide tööd, mis keskenduvad juriidiliste isikute ja õiguslike üksuste läbipaistvuse tagamisele.

14. Lisaks tuleb jätkuvalt kohaldada järgmisi rahapesuvastase töökonna avaldatud juhenddokumente. Riigid, finantseerimisasutused ja professionaalid peaksid ka nende dokumentidega arvestama meetmete kavandamisel, et täita soovitus 24 nõudeid.

Kast 1. FATF-i valdkondlikud riskipõhise lähenemisviisi juhendid

FATF on avaldanud juhendeid riskipõhi lähenemisviisi ja järelevalve tõhusa rakendamise kohta eri tegevusvaldkondades, sealhulgas järgmiste valdkondades:

- [Pangandussektor](#)
- [Elukindlustus](#)
- [Väärtpaberisektor](#)
- [Valuutavahetajad](#)
- [Krüptovara ja krüptovarateenuse osutajad ning krüptovaraga seotud ohumärgid](#)
- [Õigusteenuse osutajad](#)
- [Raamatupidamisteenuse osutajad](#)
- [Usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkujad](#)
- [Ettemaksekaardid, mobiilimaksed ja internetipõhised makseteenused](#)
- [Kinnisvaravahendajad](#)
- [Riskipõhine järelevalve](#)

2. Juriidiliste isikutega seotud riskide mõistmine ja hindamine

Riigisisised juriidilised isikud

15. Alustuseks peavad riigid mõistma juriidilisi isikuid, mida saab nende jurisdiktsiooni seaduste alusel asutada, ning nendega seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise riske. Täpsemalt peaksid riigid looma mehhanismid, et:
- a) tuvastada ja kirjeldada riigis esinevaid juriidiliste isikute erinevaid liike, vorme ja põhiomadusi;
 - b) tuvastada ja kirjeldada protsesse: (i) nende juriidiliste isikute loomiseks; ning (ii) nende kohta põhiteabe ja tegeliku kasusaaja teabe kogumiseks ja talletamiseks;
 - c) teha eeltoodud teave avalikult kättesaadavaks²⁰, ja
 - d) hinnata eri tüüpi juriidiliste isikutega seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise riske ning juhtida ja maandada tuvastatud.

Välismaised juriidilised isikud

16. Lisaks peaksid riigid tuvastama ja hindama rahapesu ja terrorismi rahastamise riske, millega nad kokku puutuvad seoses välismaal asutatud juriidiliste isikutega, millel on riigiga piisav seos, ning võtma kasutusele asjakohaseid meetmeid tuvastatud riskide juhtimiseks ja maandamiseks. Riigid võivad riskipõhiselt määratleda, mida tähendab piisav seos välismaal asutatud juriidilise isiku puhul, kuid indikatiivselt võib selline seos esineda juhul, kui juriidiline isik²¹:
- a) omab riigis püsivat tegevuskohta, filiaali või esindust;
 - b) teostab riigis olulist majandustegevust. Olulist majandustegevust võib määratleda kas rahalise piirmäära alusel või muude asjakohaste kriteeriumide kaudu;
 - c) omab olulisi ja jätkuvaid ärisuhteid krediidi- ja finantseerimisasutuste või professionaalide, kelle suhted kohaldatakse rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise regulatsiooni riigis. Olulisus võib siin tuleneda asjaomase turu suurusest ja/või ettevõtlustegevuse mõjust asjaomasele turule või tegevusvaldkondadele ja sektoritele, kus juriidiline isik tegutseb;

²⁰ Riigid võivad lisateabe saamiseks tutvuda eri riikide avaldatud juhendiga „Guide to Beneficial Ownership Information: Legal Entities and Legal Arrangements“, mis on kättesaadav Maailmapanga ja ÜRO uimastite ja kuritegevuse vastu võitlemise büroo varastatud vara tagastamise algatuse (StAR) veebilehel <https://star.worldbank.org/>.

²¹ Vt soovitus 24 tõlgendava märkuse joonealust viidet 49: „Riigid võivad riskidest lähtudes kindlaks määrata, mida peetakse piisavaks seoseks. Piisavuse hindamisel võib muu hulgas arvesse võtta seda, kas äriühingul on riigis püsiv tegevuskoht, filiaal või esindus, kas ta tegeleb olulise äritegevusega või tal on olulised ja püsivad ärisuhted rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete kohaldamisalasse kuuluvate krediidi- ja finantseerimisasutuste või mittefinantsteenuseid pakkuvate kohustatud ettevõtjate ja kutsetöötajatega, kas tal on oluline kinnisvara või muu kohalik investering, kas ta võtab tööle töötajaid või on ta riigis maksuresident.“

- d) omab riigis olulist kinnisvara või muid investeeringuid, sealhulgas registreerimisele kuuluvaid varasid, nagu suure väärtusega äri- või elamukinnisvara, väärtpaberituru investeeringud või muud varad. Olulisus siin võib tuleneda kinnisvara või vastava vara keskmisest turuhinnast asjaomases riigis või valduses oleva kinnisvara hulgast;
- e) on tööandjaks või riigis maksuresident (nt juhtimise või haldamise asukoha tõttu);

Riskihindamine

17. Riigid peaksid läbi viima põhjaliku riskihindamise kõigi juriidiliste isikute liikide kohta, võttes arvesse riigispetsiifilisi õiguslikke ja regulatiivseid asjaolusid ning rahvusvahelisi ohte ja nõrkasid kohti, millega riik kokku puutub. See võib olla eraldiseisev hinnang või osa laiemast riiklikust rahapesu ja terrorismi rahastamise riskihinnangust.
18. Riskihindamise osana võivad riigid muu hulgas:
 - a) koguda ja analüüsida registreerimisstatistikat (nt asutamise maht ja trendid) kõigi juriidiliste isikute kohta;
 - b) vaadata läbi ja analüüsida kahtlaste tehingute teateid ning riigisiseste õiguskaitseasutuste ja prokuratuuri menetletud juhtumeid, milles riigisiseste või välisriigi juriidilisi isikuid on kuritegelikel eesmärkidel kuritarvitatud, ning fikseerida andmed kuritarvitamise laadi, õigusliku struktuuri liigi (nt nominaalaktsionäride või juhatuse liikmete ning varifirmade kasutamise), asutamisesurisdiktsiooni, variettevõtluse, vahendajate (näiteks juristide, raamatupidajate ning usaldusfondide ja äriühingute teenuse pakkujate) kaasatuse ning muude asjaolude kohta;
 - c) tuvastada nende jurisdiktsiooniga seotud riigisiseste või välisriigi õiguslike struktuuride kuritarvitamise kõige levinumad viisid ning hinnata nende esinemise ulatust;
 - d) uurida teenusepakkujate reklaamipraktikaid, mis pakuvad juriidiliste isikute asutamise teenust mitteresidentidele (milliseid omadusi, näiteks anonüümsust või vara kaitset, reklaamitakse mitteresidentidele, et meelitada neid juriidilisi isikuid asutama?);
 - e) korraldada ekspertkonsultatsioone erasektori, kodanikuühiskonna ja akadeemiliste ringkondade ekspertidega, kellel on ulatuslikud teadmised õiguslike struktuuride loomisest ning nendega seotud eelistest ja riskidest;
19. Eri liiki juriidiliste isikutega seotud riskide hindamisel peaksid riigid arvesse võtma ka välisriigi jurisdiktsioonides asutatud juriidilistest isikutest tulenevaid riske, sealhulgas juriidilistest isikutest, mis on asutatud rahapesuvastase töökonna tegevuskutsel alluvates või rahapesuvastase töökonna tõhustatud seire all olevates kõrge riskiga jurisdiktsioonides või jurisdiktsioonides, mille suhtes kohaldatakse terrorismi rahastamisega seotud ning ÜRO-suguste organisatsioonide kehtestatud majandus- või finantssanktsioone, embargoid või muid samalaadseid meetmeid, ning arvesse tuleks võtta ka kaasatud teenuseosutajate liike.
20. Sellist riskihindamist võib läbi viia riiklikul, riikidevahelisel või alamriiklikul tasandil, et toetada riikliku riskihinnangu koostamist.

Riskide maandamine

21. Riigid peaksid võtma kasutusele asjakohaseid meetmeid tuvastatud riskide juhtimiseks ja maandamiseks. Selle võimaldamiseks on soovitatav, et riskihindamine hõlmaks piisavat analüüsi riskide allikate, olemuse ja ulatuse kohta.
22. Järgnevalt on toodud näited ennetavatest meetmetest, mida riigid võivad riskide maandamiseks rakendada:
 - a) kehtestada avalikustamise nõuded juriidilistele isikutele, kes soovivad riigis tegutseda, omada olulisi varasid või taotleda tegevusluba;
 - b) uurida tegeliku kasusaaja andmete esitamise nõuete rikkumisi, kasutades eriteadmisi äriühingute struktuuride ning asjaomaste suurema riskiga üksuste põhjustatava ohu kohta;
 - c) suurendada äriregistri, tegeliku kasusaaja registri (kui see on olemas) või muu asjakohase avaliku asutuse uurimis- ja jõustamisvõimekust;
 - d) kehtestada nõue, et juriidilisel isikul peab olema vähemalt üks füüsilisest isikust residentne liige, et pädevatel asutustel oleks võimalik teda tuvastada ja vajadusel sanktsioneerida;
 - e) määrata asjakohane tegeliku kasusaaja omandi piirmäär (vt peatükk 4);
 - f) kehtestada mehhanismid, mille abil teatud sektorite osalised, eriti kõrgema riskiga sektorites, suudavad tuvastada ja teatada kahtlasest tegevusest.

Piiriüleste riskide mõistmine ja käsitlemine

23. Keerukad äriühingute struktuurid, mis hõlmavad mitut jurisdiktsiooni, võivad olla seotud kõrgemate riskidega. Selliste struktuuride kuritarvitamise korral on sageli täheldatud, et ettevõtete loomine, varade omamine ja haldamine, vahendajate asukoht ning pangakontode paiknemine on teadlikult jaotatud eri riikide vahel, et vältida regulatsioone. Selline piiriülene struktuur raskendab üksiku riigi asutustel täieliku ülevaate saamist oma jurisdiktsioonis et mõista terviklikult nende struktuuride väärkasutust. Seetõttu on oluline, et riigid arvestaksid riskihindamisel erinevate piiriüleste riskidega.

Riskihinnangu tulemuste jagamine ja levitamine

24. Riskihinnangu tulemusi tuleks laialdaselt jagada pädevate järelevalveasutuste vahel. Vajadusel, arvestades konfidentsiaalsusnõudeid, peaksid riigid jagama tulemusi ka erasektori peamiste partneritega, et tugevdada järelevalvet, ning kodanikuühiskonna ja akadeemiliste ringkondadega, et suurendada teadmisi riskide kohta, kooskõlas soovitusega 1. Samuti võivad riigid kaaluda regulaarse dialoogi pidamist avaliku ja erasektori vahel riskihinnangute ja riskimustrite jagamiseks.
25. Rahvusvahelise teabevahetuse edendamiseks ja juriidiliste isikute kuritarvitamisega seotud riskitegurite paremaks mõistmiseks võivad riigid kaaluda riskihinnangu tulemuste (täielikku või osalist) avalikustamist, vajadusel asjakohaste piirangutega.

3. Põhiandmed

Äriregistrid

26. Soovituse 24 tõlgenduslik märkus nõuab, et kõik riigis asutatud ettevõtted oleksid registreeritud äriregistris²². Soovitus 24 nõuab, et riigid tagaksid, et tegeliku kasusaaja tuvastamise eeltingimusena kogutakse ja talletatakse ettevõtete kohta põhiandmeid äriregistris²³. See peaks hõlmama järgmist teavet:
 - i. ettevõtte nimi, asutamist tõendav info, õiguslik vorm ja staatus, registrijärgne aadress, põhilised juhtimisõigused (nt põhikiri), juhatuse liikmete nimekiri ning unikaalne tunnus, näiteks maksukohustuslase number või samaväärne identifikaator (kui see on olemas).²⁴
27. Äriregistri valduses olev teave peaks olema avalikult kättesaadav. Maksukohustuslase identifitseerimisnumbri või sellega samaväärse tunnuse puhul võib riikides, kus selle teabe kogub ja registreerib äriregistri asemel muu avalik asutus, esineda õiguslikke piiranguid teabe avalikustamisele.
28. Äriregistri roll erineb riigiti märkimisväärselt, samuti erineb kogutava teabe ulatus ja kvaliteet. Riigid peaksid olema teadlikud võimalikest probleemidest, mis võivad mõjutada registris sisalduva teabe usaldusväärsust. Näiteks tegutsevad paljud registrid passiivse teabehoidlana, ilma et nad kontrolliksid esitatud andmete õigsust. Samuti ei ole paljudes riikides registriandmed alati ajakohased. Selliste probleemide esinemisel peaksid riigid kaaluma meetmeid registriandmete usaldusväärsuse parandamiseks.

Ettevõtted

29. Ettevõtetelt tuleks nõuda põhiandmete kogumist ja talletamist, sealhulgas osa teabest, mis kattub ettevõttere registris talletatavaga:
 - a) ettevõtte nimi, asutamist tõendav info, õiguslik vorm ja staatus, registrijärgne aadress, põhilised juhtimisõigused (nt põhikiri), juhatuse liikmete nimekiri ning unikaalne tunnus (nt maksukohustuslase number või samaväärne identifikaator); ning
 - b) osanike või liikmete register, mis sisaldab osanike või liikmete nimesid, iga osaniku osaluse suurust ning osakute või aktsiate liike (sealhulgas nendega seotud hääleõiguste olemust).

²² Ebaselguse vältimiseks tähendab „äriregister“ riigis asutatud või tegevusloa saanud äriühingute registrit või registreid, mida peab asutamiseks pädev asutus või mida peetakse selle asutuse nimel. Mõiste ei hõlma äriühingu enda valduses olevaid andmeid.

²³ Maksukohustuslase identifitseerimisnumbri puhul võib selleks olla ka muu avaliku võimu asutus.

²⁴ Maksukohustuslase identifitseerimisnumber on laialdaselt kasutatav kordumatu tunnus, mida riigi võivad kasutada. Riigid võivad konkreetse juriidilise isiku tuvastamiseks kasutada maksukohustuslase identifitseerimisnumbri asemel ka muid samaväärse tuvastuskindlusega usaldusväärseid tunnuseid. Kordumatu tunnuse näited võivad muu hulgas olla käibemaksukohustuslase registreerimise number, tulumaksukohustuslasena registreerimise number, riikliku äriühingu registrinumber või juriidilise isiku tunnus.

30. Seda teavet võib talletada ettevõtte ise või kolmas isik ettevõtte vastutusel. Teavet tuleb hoida riigisisesele kas ettevõtte registrijärgses asukohas või mujal äriregistrile teatatud asukohas. Kui aga ettevõtte või register hoiab riigisisesele tegeliku kasusaaja teavet, ei pea osanike register asuma riigis, tingimusel et ettevõtte suudab selle teabe nõudmisel kiiresti esitada.

4. Tegelik kasusaaja teave

31. Soovitus 24 nõutakse, et riigid tagaksid juriidiliste isikute tegelike kasusaajate ja kontrolli kohta piisava, täpse ning ajakohase teabe kättesaadavuse.²⁵ Tegelik kasusaaja on rahapesuvastase töökonna soovitude sõnastikus määratletud järgmiselt.²⁶

Kast 2. "Tegelik kasusaaja" definitsioon

Tegelik kasusaaja on füüsiline isik või füüsilised isikud, kes lõppastmes omavad või kontrollivad⁷⁰ klienti⁷¹, ja/või füüsiline isik, kelle nimel tehingut tehakse. Mõiste hõlmab ka füüsilisi isikuid, kes teostavad juriidilise isiku või õigusliku üksuse üle lõplikku tegelikku kontrolli. Lõplik tegelik kasusaaja saab olla üksnes füüsiline isik ning konkreetsel juriidilisel isikul või õiguslikul üksusel võib olla rohkem kui üks lõplik tegelik kasusaaja.⁷²

⁷⁰ – Väljenditega „lõppastmes omab või kontrollib“ ja „lõplik tegelik kontroll“ peetakse silmas olukordi, kus omandit või kontrolli teostatakse omandiahela kaudu või muul viisil kui otsese kontrolli kaudu.

⁷¹ – Käesolevat määratlust tuleks kohaldada ka elukindlustuslepingu või muu investeringuga seotud kindlustuslepingu soodustatud isiku tegeliku kasusaaja suhtes.

⁷² – Lõplik tegelik kasusaaja on alati üks või mitu füüsilist isikut. Soovituse 10 kohaselt ei pruugi kliendi suhtes hooldusmeetmete kohaldamisel olla võimalik nende isikute isikusamasust põhjendatud meetmete abil kontrollida. Juhul kui esineb kahtlus, kas juriidilises isikus kontrollivat osalust omav isik on lõplik tegelik kasusaaja, või kui ükski füüsiline isik ei teosta kontrolli osaluse kaudu, tuleb kindlaks teha nende füüsiliste isikute isikusamasus, kes teostavad juriidilise isiku või õigusliku üksuse üle kontrolli muul viisil. Kui sellises rollis ei tuvastata ühtegi füüsilist isikut, tuleb tuvastada füüsiline isik, kes on kõrgema juhtivtöötaja ametikohal, ning märkida, et isik on sellel ametikohal. Soovituse 10 nimetatud säte ei muuda ega asenda tegeliku kasusaaja määratlust.

32. Juriidilise isiku tegeliku kasusaaja teave hõlmab teavet nende füüsiliste isikute identiteedi ja kontrolli ulatuse kohta, kes:
- a) omavad lõppastmes kontrollivat osalust juriidilises isikus (kui see on olemas²⁷); ning
 - b) teostavad lõppastmes tegelikku kontrolli juriidilise isiku üle muul viisil kui omandi kaudu (kui see on olemas);
33. Juhul kui tegelikku kasusaajat ei ole võimalik tuvastada, on rahapesuvastase töökonna soovitude sõnastikus sätestatud, et kohustatud isikud tuvastavad füüsilise isiku, kes on kõrgema juhtivtöötaja ametikohal, ning märgivad, et isik on sellel ametikohal (vastavalt soovitusele 10). Sõnastikus selgitatakse, et soovituse 10 nimetatud säte ei muuda ega asenda tegeliku kasusaaja määratlust, vaid sätestab, kuidas tuleb kohaldada kliendi suhtes rakendatavaid hooldusmeetmeid olukorras, kus tegelikku kasusaajat ei ole

²⁵ Soovituse 24 tõlgendava märkuse punkt 1.

²⁶ Sõnastikus esitatud määratlus hõlmab ka soovitudes 10 ja 25 käsitletud olukordi.

²⁷ Osalused võivad olla sedavõrd hajutatud, et ükski füüsiline isik ei teosta juriidilise isiku üle kontrolli õigusliku omandi kaudu, olenemata sellest, kas ta tegutseb üksi või koos teiste isikutega.

võimalik tuvastada. Seda tuleks kohaldada kõigi tegeliku kasusaaja andmete kogumisel kasutatavate asjakohaste lähenemisviiside puhul (vt punkt 5).

34. Tegeliku kasusaaja andmete kogumisel tuleks võtta põhjendatud meetmeid selliste isikute isikusamasuse ja nende tegeliku kasusaaja staatuse kontrollimiseks (vt punkt 7).²⁸ Kontrollimeetmete põhjendatuse hindamisel tuleks lähtuda riskipõhisest lähenemisviisist (vt punkt 7).

Juriidilise ja tegeliku omandi eristamine

35. Juriidiline omand ja tegelik omand on kaks erinevat mõistet. Füüsilist isikut võib käsitada tegeliku kasusaajana eeldusel, et ta on juriidilise isiku lõppastme omanik või kontrollija, kas omandi kaudu või muul viisil. Kuigi juriidiline omand ja tegelik omand võivad kattuda, võib ettevõtte juriidiline omanik olla teine isik või juriidiline isik kui tegelik kasusaaja, kes tegelikult kontrollib ettevõtet. Seetõttu tuleb tuvastada isikud, kes teostavad lõppastmes kontrolli, olenemata sellest, kas nad omavad osalust üle kindlaksmääratud piirmäära.
36. Riigid peaksid kooskõlas oma jurisdiktsioonis kehtiva äri- ja haldusõigusega arvesse võtma juriidilises isikus esinevaid eri liiki osalusi ja kontrolli teostamise viise, sealhulgas hääleõigust, varalisi õigusi, konverteeritavaid aktsiaid või tasumata võlakohustusi, mida saab konverteerida hääleõigust andvateks osalusteks. Samuti peaksid nad käsitlema osalusi ja kontrolli teostamise viise kahe aspektina, mis võivad praktikas olla edasi arenenud.

Tegelik kasusaaja omandi kaudu

37. Riigid võivad tegeliku kasusaaja kindlakstegemisel lähtuda osaluse künnisest, näiteks füüsilistest isikutest, kelle otsene või kaudne osalus äriühingus ulatub teatava protsendini äriühingu osalusest. Selline künnis ei tohiks olla suurem kui 25%. Riigid võivad arvesse võtta ka ühiseid osalusi, näiteks koos tegutsevate osanike või aktsionäride osalusi.
38. Andmete esitamise nõuete jaoks asjakohase miinimumkünnise kindlaksmääramisel võib muu hulgas arvesse võtta asjaomase juriidilise isiku liigi, tegevusvaldkonna ning omandi- või kontrollstruktuuri keerukusega seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise riski taset. Riskihinnangut ei ole vaja teha iga künnise kohaldamise puhul eraldi. Suurem rahapesu ja terrorismi rahastamise risk võib viidata vajadusele kehtestada väiksem osaluse künnis kui üks võimalik meede selliste riskide maandamiseks (vt punkt 2). Selleks et vältida teabe avalikustamise korra haavatavust õiguslünkade suhtes, võivad madalad künnised võimaldada pädevatel asutustel saada rohkem teavet isikute kohta, kellel on juriidilistes isikutes ja õiguslikes üksustes osalus või kes nende üle kontrolli teostavad, suurendades samal ajal tuvastamiseks tehtavaid jõupingutusi.
39. Riskitegurid tuleks tuvastada juriidiliste isikutega seotud riskihindamise kaudu, lähtudes rahapesu ja terrorismi rahastamise ohtudest ja haavatavustest, millega asjaomane jurisdiktsioon kokku puutub (vt punkt 2).²⁹ Konkreetsete riskitegurid erinevad muu hulgas sõltuvalt jurisdiktsiooni õigusraamistikust, rahapesu ja

²⁸ Soovituse 10 tõlgendava märkuse punkti 5 alapunkt b alapunkt i ning soovitus 24 tõlgendava märkuse punkt 9.

²⁹ Soovituse 24 tõlgendava märkuse punkti 2 alapunktid d-e.

terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete jõustamise kvaliteedist, krediidi- ja finantseerimisasutuste ning mittefinantseerimisasutuste, eeskätt usaldusfondide ja äriühingute teenuse pakkujate, üle tehtava järelevalve kvaliteedist ning sektori- ja geograafilistest riskidest. Teatavatel asjaoludel võivad riskihindamise tulemused tingida eri künniste kohaldamise, näiteks majanduse eri sektorites või eri liiki juriidiliste isikute puhul.

40. Järgnevalt on toodud näited kaalutlustest, mida riigid võivad osaluse künnist käsitleva riigisisese regulatsiooni kehtestamisel arvesse võtta:
- a) teadaolevad suundumused läbipaistmatute omandi- ja kontrollstruktuuride kasutamisel, näiteks nominaaldirektorite ja/või nominaalaksionäride ³⁰, sealhulgas välisriigi juriidilistest isikutest aksionäride kasutamine, eelkõige juhul, kui need moodustavad osa pikemast läbipaistmatute juriidiliste isikute ahelast;
 - b) teadaolevad suundumused keerulistest erijurisdiktsioonide struktuuridest: struktuurid mille aksionärid, varad ja/või usaldusisikud asuvad eri jurisdiktsioonides³¹ võivad kujutada endast suuremat riski, sest need võivad jääda riigisisese regulatsiooni, järelevalve ja õiguskaitse kohaldamisalast välja. Sellised struktuurid on mõnikord loodud just eesmärgiga õigusnormidest kõrvale hoidmiseks ja tegeliku kasusaaja varjamiseks;
 - c) valdkondlikud riskitegurid: rahapesu ja terrorismi rahastamise riskitegurid võivad koonduda teatavatesse sektoritesse, arvestades eelkuritegude levikut, näiteks kaevandustegevusse, sealhulgas nafta- ja gaasitööstusse, riigihangetesse, kinnisvarasektorisse ning looduslike looma- ja taimeliikidega kauplemisse.;
 - d) teadaolevad suundumused seoses juriidiliste isikute kuritarvitamisega, näiteks maksuläbipaistvad ettevõtted ³², mille ettevõtlustulu käsitatakse omanike isikliku tuluna; tegevust omavad või tegevuseta äriühingud; ning varifirmad, millel puudub iseseisev tegevus, oluline vara, pidev äritegevus või töötajad;³³
 - e) riigisiseste või välisriigi riikliku taustaga isikute omandis või kontrolli all olevate üksustega seotud teadaolevad riskid;
 - f) teadaolevad riskid seoses üksustega, mis asutatakse ja lõpetatakse lühikese aja jooksul;
 - g) teadaolevad riskid seoses üksustega, mida kasutatakse riigihankemenetlustes osalemiseks või avaliku vara suhtes õiguste omandamiseks;

³⁰ Vt punkt 15 „Mehhanismid nominaalsete kokkulepete kuritarvitamise riski vältimiseks ja maandamiseks“

³¹ Näiteks ühes jurisdiktsioonis asutatud äriühing, mille on asutanud teises jurisdiktsioonis usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkuja, mille nominaaldirektor on pärit kolmandast jurisdiktsioonist ning mille juriidilisest isikust õiguslik omanik on asutatud neljandas jurisdiktsioonis.

³² Üksused, mille eesmärk on suunata juriidiliste isikute kasum omanikele või soodustatud isikutele ning mis vahendavad rahavooge, kuid millel puudub muu tegelik eesmärk.

³³ FATF – Egmonti grupp (2018) „[Tegeliku kasusaaja varjamine](#)“.

41. Osalust võib omada otseselt või kaudselt, näiteks juriidiliste isikute ja õiguslike üksuste ahela või nominaalaktsionäride kaudu. Konkreetsetel juriidilisel isikul võib minimaalse osaluse künnise alusel olla rohkem kui üks füüsilisest isikust tegelik kasusaaja. Näiteks juhul, kui kehtestatakse 20% künnis, käsitatakse tegelike kasusaajatena kõiki viit füüsilist isikut, kellest igaühele kuulub 20% äriühingu aktsiatest.
42. Mõnikord võivad osalused olla sedavõrd hajutatud, et ükski aktsionär ei teosta juriidilise isiku üle omandi kaudu kontrolli, olenemata sellest, kas ta tegutseb üksi või koos teiste aktsionäridega. Näiteks juhul, kui jurisdiktsiooni riskihinnangu alusel kehtestatakse 20% künnis, võib juba kuue aktsionäri äriühingus puududa aktsionär, kelle osalus ületab miinimumkünnise. Sellisel juhul ei kuulu ükski aktsionär üksnes osaluse künnise kohaldamise alusel andmete esitamise nõuete alla.
43. Aktsionärid võivad teostada äriühingu üle kontrolli üksnes oma osaluse alusel või koos teiste aktsionäridega, sealhulgas lepingu, kokkuleppe, suhte, vahendaja või mitmetasandilise üksuse kaudu. Aktsionärid võivad suurendada kontrolli ulatust ametlike või mitteametlike kokkulepete või nominaalaktsionäride kasutamise kaudu.³⁴ Kontrollstruktuure võib tuvastada asjakohaste äriühingu dokumentide alusel.
44. Riigid peaksid tegeliku kasusaaja kindlakstegemiseks osaluse mõiste kohaldamisel seadma esikohale selguse ja praktilisuse ning kohaldama eeskirju, mis on riigis hallatavate äriühingute ja muude juriidiliste isikute jaoks rakendatavad ja jõustatavad.

Tegelik kasusaaja kontrolli kaudu/muud viisid

45. Osaluse künnise kohaldamine ei ole rahapesuvastase töökonna määratluse kohaselt ainus viis tegeliku kasusaaja kindlakstegemiseks, kuna määratlus hõlmab nii juriidilises isikus osaluse omamist kui ka selle üle kontrolli teostamist. Asjakohased võivad olla ka järgmised kaalutlused:
 - **erinev hääleõigus:** eri liiki aktsiad võivad anda teatavatele aktsionäridele teistest suurema kontrolli, näiteks erineva hääleõiguse tõttu. Seega võib ka kindlaksmääratud osaluse künnisest oluliselt väiksem aktsiaosalus anda vähemusaktsionäri tegelikult äriühingu üle kontrolli. Mõnes jurisdiktsioonis (Ühendkuningriik, Singapur ning Hong Kong, Hiina) hiljuti tehtud reformid on muutnud kahe aktsiaklassiga aktsiastruktuurid tavapärasemaks;
 - **õigus nimetada enamik kõrgema juhtkonna liikmeid:** juriidilise isiku üle võidakse teostada kontrolli juhul, kui isikul on otsene või kaudne õigus nimetada enamik kõrgema juhtkonna liikmeid, näiteks kui see õigus kuulub äriühingule, mis omakorda kuulub täielikult sellele isikule. Vähemusaktsionäride või teatavate sidusrühmade õigus nimetada kõrgema juhtkonna koosseisu üks esindaja ei anna aga iseenesest juriidilise isiku üle kontrolli;
 - **kontroll võlainstrumentide kaudu:** kontrolli võib teostada ka võlainstrumentide või muude rahastamiskorralduste kaudu, näiteks juhul, kui laenuandjal või võlausaldajal on võimalik juriidilist isikut kontrollida laenulepingu tingimuste alusel, sealhulgas hääleõigust andvaks osaluseks konverteeritava võla kaudu, või kui kolmas isik saab finants- või muu suhte kaudu aktsionäri muul viisil mõjutada. Pelk asjaolu, et pank annab juriidilisele

³⁴ Vt punkt 15 „Mehhanismid nominaalsete kokkulepete kuritarvitamise riski vältimiseks ja maandamiseks“

isikule rahastust, tähendab aga harva, et pank teostab juriidilise isiku üle kontrolli;

- **kontroll juriidilises isikus täidetava ametikoha kaudu:** füüsilisi isikuid, kes teostavad juriidilise isiku üle olulist kontrolli ning vastutavad strateegiliste otsuste eest, mis mõjutavad oluliselt juriidilise isiku tegevustavasid või üldist tegevussuunda, võib teatavatel asjaoludel käsitada tegelike kasusaajatena. Sõltuvalt juriidilisest isikust ja riigi õigusest võivad juhtimisorgani liikmed juriidilise isiku tegevuse kontrollimisel aktiivselt osaleda või mitte;
- **kontroll mitteametlike vahendite kaudu:** juriidilise isiku üle võidakse kontrolli teostada ka mitteametlike vahendite abil, näiteks sugulaste või seotud isikutega lähedaste isiklike suhete kaudu. Lisaks võib juhul, kui füüsiline isik kasutab juriidilisele isikule kuuluvat vara, saab sellest hüvesid või sellest muul viisil kasu ning tal on võimalik juriidilise isiku üle kontrolli teostada, olla alust täiendavaks uurimiseks.³⁵
- Selliseid juhtumeid on siiski raskem tuvastada ning registri, asutuse või muu organi poolt tegeliku kasusaaja andmete tavapärasel kogumisel on need praktikas vähem olulised;

Tegeliku kasusaaja kindlakstegemine eri liiki juriidiliste isikute puhul

- **aktsiaid mitte emiteerivad äriühingud:** aktsiaid mitte emiteerivate äriühingute tegelikke kasusaajaid ei ole võimalik kindlaks teha aktsiaosaluse põhjal kehtestatud osaluse künnise alusel. Selliste äriühingute hulka kuuluvad näiteks Ameerika Ühendriikide aktsiakapitalita äriühingud ning Ühendkuningriigi garantiiga piiratud äriühingud. Seda liiki äriühinguid kasutavad tavaliselt mittetulundusüksused, kuid neid võivad kasutada ka kasumit taotlevad üksused. Lisaks võib äriühingul olla võimalik minna üle aktsiaid emiteerivalt äriühingult aktsiaid mitte emiteerivaks äriühinguks või vastupidi. Mõnel juhul on usaldusfondide ja äriühingute teenuse pakkujad turustanud aktsiaid mitte emiteerivaid äriühinguid vahendina, mille abil vältida tegeliku kasusaaja andmete avalikustamise nõudeid ja sellise välisriigi äriühingu suhtes kohaldatavaid maksustamiseskirju, mida residendist maksumaksja otseselt või kaudselt kontrollib (üldjuhul nimetatakse seda välismaiseks kontrollitavaks äriühinguks). Selliste üksuste puhul on osaluse alusel tegeliku kasusaaja kindlakstegemiseks vaja alternatiivset lähenemisviisi, mis keskendub üksuse üle kontrolli teostamisele;
- **seltsingud:** piiratud ja piiramatu vastutusega seltsingud on oma osanikest eraldiseisvad juriidilised isikud, kuid mõnes riigis ei ole neil aktsiaid ning seetõttu ei hõlma neid aktsiaosalusel põhinev künnis. Mõnes riigis, näiteks Neitsisaartel, võivad seltsingu asutajad otsustada, kas seltsingul on juriidilise isiku staatus või mitte. Kui aktsiaosaluse künnis puudub, võib füüsiline isik teostada seltsingu üle kontrolli juhul, kui tal on õigus avaldada või ta tegelikult avaldab olulist mõju seltsingu tegevuse juhtimisele. See võib hõlmata näiteks õigust nimetada või tagasi kutsuda mis tahes osanikku, suunata või vetostada seltsingu vahendite või varaga seotud investeerimisotsuseid, kasumijaotust

³⁵ Vt ka faktilise või varjatud juhtorgani liikmete ning mitteametlike nominaalkorralduste kirjeldust punktis 15

või kapitali väljamakseid, suunata seltsingu asutamisdokumentide, näiteks seltsingulepingu, muutmist või seltsing lõpetada või ümber kujundada;

- **sihtasutused:** mitmesugustel muudel juriidilistel isikutel on juriidilise isiku staatus, kuid need ei ole äriühingud ega emiteeri aktsiaid ning seetõttu ei hõlma neid aktsiaosalusel põhinev künnis. Tegelikult kasusaaja kindlakstegemine nõuab seetõttu alternatiivset lähenemisviisi, mis keskendub üksuse üle kontrolli teostamisele. Näiteks sihtasutustel puuduvad omanikud ning neid juhib juhtorgan. Kui sihtasutus on usaldushaldusega sarnane, võib asutajaid, soodustatud isikuid ja juhtorgani liikmeid käsitada sihtasutuse üle kontrolli teostavate isikutena. Lisaks võib füüsiline isik teostada kontrolli juhul, kui tal on õigus avaldada või ta tegelikult avaldab olulist mõju sihtasutuse tegevuse juhtimisele. See võib hõlmata näiteks õigust nimetada või tagasi kutsuda juhtorgani liikmeid, suunata või vetostada sihtasutuse vahendite või vara jaotamist või investeerimisotsuseid või sihtasutus lõpetada või ümber kujundada.

5. Mitmetasandiline lähenemine tegeliku kasusaaja teabele

46. Rahapesuvastase töökonna vastastikustest hindamistest nähtuv riikide kogemus viitab sellele, et mitut teabeallikat kasutav mitmetasandiline lähenemisviis on juriidiliste isikute kuritegelikel eesmärkidel kuritarvitamise ennetamisel ja tegelike kasusaajate läbipaistvuse meetmete ³⁶ rakendamisel tõhusam kui üheainsa lähenemisviisi kasutamine, kuna eri lähenemisviisid täiendavad üksteist ja viivad kokkuvõttes kvaliteetsema teabeni. Allikate mitmekesisus ja kättesaadavus parandavad juurdepääsu teabele ning aitavad maandada üksikute allikate täpsusega seotud probleeme, sealhulgas tehnoloogiapõhiste lahenduste abil.
47. Mitmest meetmest koosneva lähenemisviisi keskmes on äriühingute endi valduses olev ja/või nende esitatud teave ning teave, mida avaliku võimu asutus hoiab registris või mida hoitakse registris avaliku võimu asutuse nimel, või muu mehhanism, kui see tagab pädevatele asutustele kiire ja tõhusa juurdepääsu tegeliku kasusaaja andmetele, ning vajaduse korral täiendavad meetmed. Tegeliku kasusaaja andmete piisavuse, täpsuse ja ajakohasuse tagamise kolm alustala on võrdselt olulised ning ühtegi neist ei tohiks eelistada teiste arvelt. Mitmest meetmest koosneva lähenemisviisi tulemuslikuks rakendamiseks on oluline tagada eri osaliste vastutuse selgus.
48. Pärast 2022. aasta märtsis soovitus 24 tehtud muudatusi näevad standardid ette mitmetasandilise lähenemisviisi, mis hõlmab vähemalt 1) äriühingupõhist lähenemisviisi, 2) registrit või alternatiivset mehhanismi ning 3) vajaduse korral muid täiendavaid teabeallikaid, mis vastavad jurisdiktsiooni riskidele. Mitmetahulise lähenemisviisi raames kirjeldatakse punktides 11 ja 12 üksikasjalikumalt, kuidas krediidi- ja finantseerimisasutused ning professionaalid saavad soovitus 10 ja 22 kohaste hoolsusmeetmete rakendamisel kogutud ja säilitatavaid andmeid kasutada alternatiivse mehhanismi või täiendava meetmena. Täiendavad andmed võivad hõlmata ka asutuste või börside valduses olevaid juriidiliste isikute põhiandmeid ja tegeliku kasusaaja andmeid. Riigid võivad oma riiklikes süsteemides kohaldatavad konkreetset meetmed kindlaks määrata, lähtudes oma oludest, olulisusest ja riskidest.
49. Riigid võiksid kaaluda võimalust, et pädevatel järelevalveasutustel, kes koguvad tegeliku kasusaaja teavet, oleks juurdepääs sellele teabele ning võimalus seda omavahel vahetada. Samuti julgustatakse riike laiendada seda juurdepääsu ja teabevahetust ka teistele tegeliku kasusaaja teabe allikatele, et tugevdada andmete riskikontrolli ja kinnitamist. Riigid võivad kaaluda nende kohustuste laiendamist, et lisaks vigade tuvastamisele ja andmekvaliteedi parandamisele toetaks see ka riiklikku arusaama olemasolevatest ja esilekerkivatest riskidest.
50. Lisaks peaksid riigid tagama piisavad volitused finantsandmete esitamise nõudmiseks ja tõendite kogumiseks uurimiste käigus ³⁷, et võimaldada pädevatel järelevalveasutustel õigeaegselt kindlaks teha, kas ettevõtte on riigis pangakontosid või muid finantssuhteid.

³⁶ Vt rahapesuvastase töökonna [Best Practices on Beneficial Ownership for Legal Persons](#) (2019).

³⁷ Vt rahapesuvastase töökonna soovitus 31.

6. Piisav tegeliku kasusaaja teave

51. Soovituse 24 tõlgendav märkus nõuab, et riikidel oleksid mehhanismid, mis tagavad, et põhiaandmed ja tegeliku kasusaaja teave oleks piisav, sealhulgas ettevõttereregistrile esitatud teave ning muu olemasolev teave, millele viidatakse soovitus 24 tõlgendava märkuse punktis 7³⁸.

Kast 3. "Piisav" teave rahapesuvastase töökonna soovituste tähenduses

Piisav teave on teave, mis on küllaldane, et tuvastada füüsiline isik (või isikud), kes on tegelik kasusaaja, ning vahendid ja mehhanismid, mille kaudu omand, kontroll või muu mõju teostub.

52. Füüsilisest isikust tegeliku kasusaaja isiku tuvastamise kohta sisaldab tõlgendav märkus näiteid andmetest³⁹, mille registreerimist riigid peaksid kaaluma. Kuigi soovitus 24 tõlgendav märkus ei sätesta eespool nimetatud andmete eelistusjärjekorda ega omista neile eri kaalu, võib teatavaid andmeid pidada isiku tuvastamiseks vajalikuks, näiteks ees- ja perekonnanime, kodakondsust või kodakondsusi ning sünniaega. Muud andmed võivad olla kasulikud isiku tuvastamiseks esitatud andmete täiendavaks kinnitamiseks, näiteks ainulaadne riiklik identifitseerimisnumber (näiteks siseriiklik haldusnumber, maksukohustuslasena registreerimise number, isiku identifitseerimisnumber või sotsiaalkindlustusnumber), passi number ja dokumendi liik, sünnikoht ja elukohta aadress ning maksukohustuslase identifitseerimisnumber või sellega samaväärne tunnus elukohariigis.
53. Füüsilise isiku või füüsiliste isikute tegeliku kasusaaja staatuse aluseks olevate omandi- või kontrolliviiside ja -mehhanismide kohta võib teatavaid andmeid pidada vajalikuks nende viiside ja mehhanismide tuvastamiseks, näiteks osaluse liiki, hääleõigust või muul viisil kontrolli teostamist käsitlevaid andmeid, samuti tegeliku kasusaaja osaluse ulatuse kindlakstegemiseks, näiteks andmeid aktsiate, hääleõiguste või muu kontrollivormi osakaalu kohta. Muud andmed, mis võivad aidata neid viise ja mehhanisme täiendavalt kinnitada, võivad hõlmata teavet tegeliku kasusaaja staatuse mitme aluse kohta, näiteks nii omandi kui ka kontrolli kaudu, kui see on asjakohane, teavet ahelas osalevate õiguslike vahendajate või juriidiliste isikute kohta, mida tegelikud kasusaajad otseselt kontrollivad, teavet selle kohta, kas tegelik kasusaaja on seotud nominaalsuhtega, ning teavet selle kohta, kas tegeliku kasusaaja osalus juriidilises isikus on otsene või kaudne.
54. Sihtasutuste ja sarnaste juriidiliste isikute puhul võivad riigid kaaluda ka isiku rolli (nt asutaja, kasusaaja, juhtorgani liige) talletamist.

³⁸ Vt soovitus 24 tõlgendav märkus punkt 9.

³⁹ Vt soovitus 24 joonealust viidet 59.

7. Täpne teave – tegeliku kasusaaja teabe kontrollimine

55. Pärast tegelike kasusaajate teabe tuvastamist tuleb see teave kontrollida. Kontrollimine hõlmab erinevaid samme ja protsesse, mida riik peaks eri etappides rakendama, mille eesmärk on tagada, et tegeliku kasusaaja teave on täpne (soovituse 24 täpsustava märkuse punkt 9). Kontroll hõlmab mitmetasandilise lähenemise kõiki osi ning all pool kirjeldatakse põhimõtteid mida kohaldatakse kõigi nende osade suhtes. Kontroll võib eeldada erialateadmisi ning kontrollimise viis sõltub tegeliku kasusaaja teabe talletamise lähenemisviisist. Eesmärk on, et protsessid mida riik rakendab, tagab tegeliku kasusaaja teabe täpsuse ning loob usaldusväärset ja kooskõla eri allikate vahel.
56. Tegeliku kasusaaja andmete kontrollimine võib üldjuhul hõlmata esitatud dokumentide, näiteks aktsiatunnistuste, aktsiaraamatu, juhtorgani koosoleku otsuste ja volikirjade läbivaatamist. Olenevalt riskiastmest võib tegeliku kasusaaja andmete kontrollimine hõlmata ka käsitsi või automaatselt tehtavat andmete võrdlemist asjakohaste riiklike ja muude kättesaadavate andmekogude andmetega, näiteks rahvastiku- või riiklike isikutuvastusregistrite, maksukohustuslaste registrite, sõidukite ja kinnisasjade registrite andmetega.
57. Tegeliku kasusaaja andmete kontrollimine võib aset leida erinevates protsessides, sõltuvalt lähenemisviisist tegeliku kasusaaja andmete talletamisele, kuid iga mitmetahulise lähenemisviisi osa, mille kasuks riik otsustab, peaks hõlmama allpool toodud andmete kontrollimist:
 - a) äriühingute pool äriühingupõhise lähenemisviisi raames (vt punkt 9);
 - b) tegelike kasusaajate registri eest vastutava asutuse või organi poolt registripõhise lähenemisviisi raames (vt punkt 10);
 - c) alternatiivse mehhanismi raames tegeliku kasusaaja andmete esitamise eest vastutavate üksuste poolt (vt punkt 11);
 - d) üksuste poolt, kes osalevad täiendavate meetmete rakendamises, mis on vajalikud äriühingu tegeliku kasusaaja kindlakstegemises, sealhulgas asutuste või börside valduses olevate andmete või krediidi- ja finantseerimisasutuste ning professionaalide soovituste 10 ja 22 kohaselt kogutud andmete alusel (vt punkt 12);
58. Kuigi kontrollimise viisid võivad mitmetasandilise lähenemisviisi eri osade puhul erineda, on oluline, et tegeliku kasusaaja kindlakstegemise kriteeriumid, mida eri osades kohaldatakse, oleksid kooskõlas asjaomaste kohaldatavate nõuetega, eelkõige soovituse 10 või 22 kohaselt kliendi suhtes rakendatavate hoolsusmeetmete nõuetega. Sõltuvalt riigi konkreetsest riskitasemest võivad kontrollimeetmed koosneda järgmisest kahest osast:
 - a) **isikusarnasuse kontrollimine:** tegeliku kasusaajana registreeritud füüsilise isiku või füüsiliste isikute isikusamasuse kontrollimiseks tuleb võtta asjakohaseid meetmeid;
 - b) **tegeliku kasusaaja staatuse kontrollimine:** tuleb võtta asjakohaseid meetmeid, et kontrollida, mille alusel isik on tegelikult kasusaajaks kindlaks tehtud.
59. Tegeliku kasusaaja andmete kontrollimiseks selge mehhanismi loomise eesmärk on vähendada ebaõigete andmetega seotud riske ja võimaldada tegeliku kasusaaja

andmete esitamise nõuete täitmise tagamist. See ei tähenda siiski, et eksimused tuleb täielikult välistada. Tegemist on protsessiga, mille eesmärk on suurendada kindlustunnet, et lõpliku omandiõiguse ja kontrolli kohta esitatud andmed on usaldusväärsed ning et ilmsed vead, ebaõiged andmed või vastuolud tuvastatakse ja parandatakse süstemaatiliselt. Riigid võivad võimaluse korral kaaluda automaatsete kontrollide tegemist, et vähendada kontrollimisega seotud koormust ja kiirendada andmete töötlemist.

60. Riigid peaksid andmete kontrollimisel kohaldama riskipõhist lähenemisviisi. Suurema riskiga juhtudel, näiteks mitut jurisdiktsiooni hõlmava keeruka struktuuriga äriühingute puhul, nominaaldirektorite või nominaalaksionäride olemasolu korral, riskihindamises suure riskiga üksustena kindlaks tehtud üksuste puhul, tegeliku kasusaaja kohta ebaõiged andmeid esitanud üksuste puhul või juhul, kui piisavaid dokumente ei ole võimalik saada, tuleks kontrollmeetmete ulatust ja/või sagedust suurendada. Muudel juhtudel, näiteks mikroettevõtete puhul, mille omanik, juhatuse liige ja tegelik kasusaaja on üks ja sama isik, võivad riigid riski alusel otsustada kontrollimeetmeid kohandada, näiteks nõuda üksnes isikusamasuse kontrollimist.
61. Tõhustatud kontrolli mehhanisme võib kasutada ka tegeliku kasusaaja kohta esitatud andmete ebatäpsuse ja/või tahtliku varjamise, näiteks avaldamata nominaalsuhete tuvastamiseks. Selliseid uurimuslikuma iseloomuga kontrolle võivad teha õiguskaitseasutused. Riikides, kus juriidilise isiku asutamisel on kohustus kasutada kutselist vahendajat, võidakse nõuda, et reguleeritud kutselised vahendajad teeksid selliseid tõhustatud kontrolle.
62. Olenemata algselt kasutatavatest mehhanismidest võivad riigid nõuda ka kinnitust, et andmete esitamisel avaldatud teave on õige ja täielik.⁴⁰ Kuigi selline kinnitus paneb õigete andmete esitamise esmase vastutuse andmete esitajale, ei tohiks see asendada andmete vastuvõtja tehtavaid eri kontrollitoiminguid.

Tegeliku kasusaaja identiteedi kontrollimine

63. Isikusamasuse kontrollimise käigus tuleb võtta asjakohased meetmed tõendamaks, et tegeliku kasusaaja tuvastatud füüsiline isik on tegelikult olemas ning on see isik, kelleks ta end väidab olevat, näiteks riigi väljastatud isikut tõendavate dokumentide läbivaatamise teel. Isikusamasus koosneb isikut iseloomustavate tunnuste kogumist, näiteks nimi, sünniaeg ja kodakondsus. Juhul kui esineb kahtlus, et isikusamasust tõendav dokument on võltsitud või varastatud, või muu sellega seotud risk, tuleb isikusamasuse kontrollimiseks kontrollida, kas väidetav isikusamasus kuulub dokumenti esitanud isikule. See võib hõlmata isikult riigi väljaantud isikut tõendava dokumendi, näiteks passi või juhiloa, esitamist. Kontrolli võib teha ka automatiseeritud andmevahetuse teel usaldusväärse riikliku süsteemiga, näiteks rahvastikuregistri, passide andmekogu või valijate registriga. Kontrollija võib sellisele andmevahetusele tugineda, kui see tagab samaväärse usaldusväärsuse.
64. Isiku isikusamasuse kontrollimisel tuleb hinnata esitatud tõendite usaldusväärsust. See sõltub esitatud sõltumatutest allikatest pärinevate andmete, dokumentide ja teabe hulgast ja usaldusväärsusest ja kohaldada tuleb riskipõhist lähenemisviisi. Välisriigis asuva tegeliku kasusaaja isikusamasuse kontrollimisel tuleb tegeliku kasusaaja

⁴⁰ Andmete esitajalt, kelleks võivad olla juriidilised isikud, nende esindajad, usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkujad või muud teenuseosutajad.

andmete vastuvõtjal võtta meetmeid välisriigist esitatud dokumentide ehtsuse kontrollimiseks.

65. Kuigi isikusamasus isiku elu jooksul üldjuhul ei muutu, võib andmete ajakohastamine olla vajalik isikut tõendava dokumendi kehtivusaja lõppemisel või kodakondsuse muutumisel (vt punkt 7). Sellisel juhul on isikul kohustus andmed ajakohastada ning neid andmeid tuleb samuti kontrollida. Samuti tuleb tagada piisavad kaitsemeetmed ja andmeturve, et kontrollitud isikusamasust ei oleks võimalik omastada ega kasutada teise isikuna esinemiseks, näiteks turvalise portaali abil.

Tegeliku kasusaaja staatuse kontrollimine

66. Tegeliku kasusaaja staatuse kontrollimine võib olenevalt riskitasemest hõlmata muu hulgas järgmisi elemente:
- i. kas tegeliku kasusaajana kindlaks tehtud isikul on juriidilises isikus osalus, hääleõigus või kontrolliõigus, mille alusel ta vastab tegeliku kasusaaja määratlusele;
 - ii. kas tegeliku kasusaajana kindlaks tehtud isik teostab praktikas oma nimel omandiõiguse ja/või kontrolliga kaasnevaid õigusi või teostab ta neid õigusi avaldamata kolmanda isiku juhiste alusel või temaga sõlmitud kokkuleppe kohaselt⁴¹;
 - iii. kas kindlaks tehtud tegelikud kasusaajad on kooskõlas juriidilise isiku struktuuri ja riskiprofiiliga?
67. Kuna tegeliku kasusaaja staatus, sealhulgas kontrolli olemus, võib aja jooksul muutuda, tuleb andmete kontrollimist jätkata kooskõlas käesoleva juhendi punktis 8 käsitletud andmete ajakohasuse nõuetega, mitte tugineda üksnes juriidilise isiku asutamise ajal tehtud kontrollidele. Aja jooksul kogutud varasem teave võib olla kasulik ka riiklikele asutustele, krediidi- ja finantseerimisasutustele ning professionaalidele (vt allpool punkt andme lahknevusest teatamise kohta).

Erinevuste tuvastamise mehhanismid

68. Tegeliku kasusaaja andmete täpsuse tagamise toetamiseks võivad riigid oma riskidest, olulisusest ja asjaoludest lähtudes kaaluda lahknevusteate esitamise mehhanismide loomist täiendava meetmena. Kui kohaldatakse lahknevusteate esitamise mehhanismi, tõenäoliselt registri või alternatiivse mehhanismi puhul, peab see täiendama eespool kirjeldatud eri mehhanismide kontrollimeetmeid, mitte neid asendama.⁴²
69. Lahknevusteate esitamise kord võimaldab üldjuhul ametiasutustel ja üksustel, kellel on juurdepääs tegeliku kasusaaja andmetele, teavitada juriidiliste isikute tegeliku kasusaaja andmeid haldavat asutust või organit juhul kui nende valduses olevad andmed erinevad selle asutuse või organi valduses olevatest andmetest. Kuigi lahknevusteate esitamine võib parandada juriidiliste isikute tegeliku kasusaaja andmete täpsust ja täielikkust, eeldab sellise teatamiskohustuse täitmine teate esitajalt ressursside kasutamist. Riigid võivad välja töötada protsessid või menetlused, et

⁴¹ Nominaalset isikut ei käsitata juriidilise isiku tegeliku kasusaajana. Vt punkt 15.

⁴² Soovituse 24 tõlgendava märkuse punkt 11.

vähendada lahknevusteatiste esitamise halduskoormust olukordades, kus nii krediidi- ja finantseerimisasutused või professionaalid kui ka klient võivad sama lahknevuse kohta teate esitada.

70. Lahknevusteatiste esitamise mehhanismi loomisel võivad riigid muu hulgas arvesse võtta järgmisi asjaolusid:
 - a) **teate esitajate juurdepääs andmetele:** isikutel, kellel on lahknevustest teatamise kohustus, sealhulgas krediidi- ja finantseerimisasutustel, professionaalidel või muudel riigi määratletud kohustatud isikutel, peab olema juurdepääs registris või alternatiivses mehhanismis hoitavatele tegeliku kasusaaja andmetele, et nad saaksid teatada erinevustest registri või alternatiivse mehhanismi andmete ning kliendi suhtes hoolsusmeetmete kohaldamisel kogutud andmete vahel, eelkõige andmete täpsuse ja täielikkuse osas;
 - b) **lahknevuse olulisus:** arvestades, et teatatud lahknevuste arv võib olla väga suur, peaksid riigid teate esitajate teate esitamiseks ja andmete vastuvõtja teadete menetlemiseks vajalike ressursside kasutuse optimeerimiseks selgelt kindlaks määrana teatamisele kuuluvate lahknevuste olulisuse künnise. Tavaliselt keskendutakse sisulistele ebatäpsustele, mitte trüki- või kirjavigadele;
 - c) **lahknevusteatiste läbivaatamine ja tagasisidesüsteem:** riigid peaksid kaaluma süsteemi rakendamist lahknevusteatiste õiglaseks ja tõhusaks läbivaatamiseks ning lahendamiseks, pöörates tähelepanu nõuetekohase menetluse tagamisele ja riskipõhisele lähenemisviisile. Äriühinguid ja muid juriidilisi isikuid tuleb teatatud lahknevustest koos põhjendustega sobival ajal teavitada, et andmeid saaks õigeaegselt parandada. Pärast erinevuse kõrvaldamist peaksid riigid kaaluma teate esitaja teavitamist, et kõigi asjaomaste isikute valduses olevad andmed oleksid kooskõlas;
 - d) **andmete säilitamine:** Riigid peaksid kaaluma esitatud lahknevusteatiste nõuetekohast registreerimist, näiteks nende kajastamist registri või alternatiivse mehhanismi väljavõttes, et teabe võimalikud kasutajad oleksid teadlikud, et andmed ei pruugi olla piisavad, täpsed ega ajakohased. Eeskätt võib sellest teabest olla kasu pädevatele asutustele, kui neile võimaldatakse sellele juurdepääs. Laiema juhtimisvajaduse seisukohalt võivad riigid kaaluda lahknevusteatiste arvu ja nende esitamise põhjuste jälgimist;
 - e) **isikuandmete kaitsega seotud kaalutlused:** lahknevusteatistid sisaldavad suure tõenäosusega isikuandmeid. Lahknevusteatiste esitamise mehhanismide rakendamisel peaksid riigid arvesse võtma isikuandmete kaitset käsitlevaid õigusakte, kliendisaladuse hoidmise kohustust ja muid asjakohaseid asjaolusid. Näiteks tuleb võtta kaitsemeetmeid andmete lekkimise vältimiseks.

8. Ajakohane põhiteave ja tegeliku kasusaaja andmed

71. Soovituse 24 tõlgendava märkuse kohaselt peavad riikidel olema mehhanismid, millega tagatakse juriidiliste isikute põhiandmete ja tegeliku kasusaaja andmete võimalikult suur ajakohasus ning nende ajakohastamine mõistliku aja jooksul, näiteks ühe kuu jooksul pärast muudatuse toimumist või aegunud andmete tuvastamist.⁴³ Ebaselguse vältimiseks peaksid riigid kehtestama selge ja praktilise raamistiku, mis toetab tegeliku kasusaaja andmete ajakohastamist mõistliku aja jooksul. Raamistikus tuleb kindlaks määrata mõiste „mõistlik aeg“ tähendus ning see, kuidas tagatakse raamistiku rakendamine iga sellise lähenemisviisi puhul, mida riik kasutab tegeliku kasusaaja andmete ajakohasena hoidmiseks.
72. Standardid võimaldavad riikidel teatavat paindlikkust tegeliku kasusaaja andmete ajakohastamiseks sobiva mõistliku aja kindlaksmääramisel kooskõlas riigi riskide ja asjaoludega ning võttes arvesse selle institutsioonilist korraldust ja muid riigisiseseid asjaolusid.
73. Riikidel võib selle nõude rakendamisel esineda praktilisi takistusi,⁴⁴ mis võivad õigustada pikema aja võimaldamist tegeliku kasusaaja andmete ajakohasena hoidmiseks. Sellisteks takistusteks võivad olla olukorrad, kus tegelikku kasusaajat ei ole võimalik selgelt kindlaks teha või temaga kiiresti ühendust võtta, näiteks vääramatu jõu korral⁴⁵ või juhul, kui andmed muutuvad infotehnoloogiliste tõrgete tõttu kättesaamatuks, samuti juhul, kui tegelik kasusaaja ei reageeri meeldetuletustele või temaga ei ole enam võimalik teadaoleval aadressil ühendust võtta.
74. Riigid peaksid kaaluma selliste praktiliste takistuste ja/või konkreetsete olukordade kindlakstegemist ning hindama, kuidas need võivad takistada tegeliku kasusaaja andmete ajakohasena hoidmist iga riigi kasutatava mehhanismi puhul. Asjakohasel juhul peaksid riigid kaaluma võimalikult lühikese tähtaja kindlaksmääramist ning selliste asjakohaste ja põhjendatud meetmete kohaldamist, mis aitavad nimetatud praktilisi takistusi piisavalt maandada või ületada.⁴⁶
75. Hea tava kohaselt võivad riigid kaaluda riskipõhise nõude kehtestamist, mille alusel peavad äriühingud ja muud pädevatele asutustele piisavatele, täpsetele ning ajakohastele tegeliku kasusaaja andmetele õigeaegse juurdepääsu tagavad üksused neid andmeid korrapäraselt kontrollima või kinnitama. Selline korrapärane kontrollimine võib aidata tuvastada muutusi äriühingute struktuuride tegelike kasusaajate andmetes ning olla kasulik juhul, kui äriühing jätab need muutused tahtmatult tuvastamata ja esitamata.

⁴³ Soovituslik mõistlik tähtaeg andmete ajakohastamiseks ühe kuu jooksul on mõeldud soovitusliku tähtajana.

⁴⁴ Vt ka punkt 11, milles esitatakse näiteid asjaoludest mida riigid võivad arvesse võtta tegeliku kasusaaja andmete ajakohasena hoidmise puhul.

⁴⁵ Vääramatu jõud on poolte kontrolli alt väljas olev tegu, sündmus või asjaolu. Näideteks võivad olla loodusõnnetused, sõda või tegeliku kasusaaja surm.

⁴⁶ Näiteks õigusaktide muutmise ja tehnoloogia kasutuse kaudu

9. Äriühingute kohustused äriühingupõhise lähenemisviisi raames

76. Äriühingu põhise lähenemisviisi kohaselt peaksid riigid nõudma äriühingutelt järgmiste meetmete võtmist⁴⁷:
- äriühingu enda tegeliku kasusaaja kohta piisavate, täpsete ja ajakohaste andmete kogumist ja säilitamist;
 - pädevate asutustega võimalikult täielikku koostööd tegeliku kasusaaja kindlakstegemisel, sealhulgas andmete õigeaegset kättesaadavaks tegemist pädevatele asutustele; ning
 - koostööd krediidi- ja finantsasutustega ning professionaalidega, et esitada piisavad, täpsed ja ajakohased andmed äriühingu tegeliku kasusaaja kohta.
77. Esmase meetmena peaksid riigid nõudma, et äriühingud peavad oma osanike, aktsionäride või liikmete nimekirja⁴⁸, millele pädevatel asutustel on taotluse korral juurdepääs. Sellest üksi siiski ei piisa, sest osanike ja aktsionäride registrid sisaldavad teavet õigusliku omandi, kuid mitte tingimata tegeliku kasusaaja kohta (vt punkt 4). Selle lähenemisviisi rakendamisel peaksid riigid kaaluma järgmist:
- kas on olemas mehhanismid, näiteks kehtestatud menetlused või kord, millega tagatakse, et äriühingute kogutud tegeliku kasusaaja andmed on piisavad, täpsed ja ajakohased ning pädevatele asutustele õigeaegselt kättesaadavad? Kas äriühingutel on õigus nõuda oma osanikelt või aktsionäridelt ajakohastatud andmeid, sealhulgas õigus nõuda tegeliku kasusaaja andmeid igal ajal;
 - kas osanikud või aktsionärid on kohustatud avaldama nende isikute nimed, kelle nimel osalusi või aktsiaid hoitakse? Kas omandi- või kontrollsuhete muutumisel on osanikud, aktsionärid ja tegelikud kasusaajad kohustatud teatama sellest äriühingule kindlaksmääratud tähtaja jooksul? ⁴⁹ Kas äriühingud on kohustatud tegelike kasusaajate andmeid korrapäraselt kinnitama, läbi vaatama ja kontrollima;⁵⁰
 - kas äriühingu ja tema esindajate suhtes on kehtestatud tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad sanktsioonid nende kohustuste täitmata jätmise eest, näiteks tegeliku kasusaaja andmete kogumata jätmise või nende piisavuse, täpsuse ja ajakohasuse tagamata jätmise eest;⁵¹
 - kas pädevatel asutustel on õigus nõuda äriühingutelt koostööd ning kas koostööst keeldumise eest on kehtestatud tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad sanktsioonid? Kas tegeliku kasusaaja andmetele peab olema võimalik juurde pääseda riigis, kus äriühing on asutatud? Kuidas käsitletakse äriühinguid, millel puudub asutamisriigis füüsiline kohalolek;⁵²

⁴⁷ Soovituse 24 tõlgendava märkuse punkt 7(a).

⁴⁸ Soovituse 24 tõlgendava märkuse punkt 4. Vt ka soovituse 24 punkt 3 põhiandmete kohta.

⁴⁹ Näiteks ühe kuu jooksul, vt punkt 7.

⁵⁰ Näiteks kas tegelikele kasusaajatele, kes jätavad nõutavad andmed esitamata, on määratud sanktsioonid?

⁵¹ Vt punkt 16 sanktsioonide kohta.

⁵² Näiteks nõude kaudu, mille kohaselt peab juriidilisel isikul olema vähemalt üks kohalikust residendist füüsilisest isikust juhtorgani liige, kellel on juurdepääs tegeliku kasusaaja andmetele.

- e) kas ametiasutused on andnud krediidi- ja finantseerimisasutustele ning professionaalidele selged juhised meetmete kohta, mida neilt oodatakse juhul, kui äriühing ei tee nendega koostööd, näiteks koostööst keeldumisest asjaomasele asutusele teatamine või ärisuhte loomata jätmine või lõpetamine;
- f) kuidas saavad äriühingud teada oma kohustustest ja nende täitmiseks vajalikest ressurssidest? Kas nende kohustusi selgitavad juhised on piisavad ja avalikult kättesaadavad? Kas äriühingute kaasamiseks ja nende kohustustest teavitamiseks on piisavad võimalused?

10. Registripõhine lähenemisviis

78. Üks viis tagada soovitus 24 kohaselt pädevatele asutustele juurdepääs juriidiliste isikute tegelike kasusaajate kohta piisavatele, täpsetele ja ajakohastele andmetele on see, kui neid andmeid hoiab avalik asutus või muu avalik organ, näiteks maksuhaldur, rahapesu andmebüroo, äriregister või tegelike kasusaajate register.⁵³
79. Tegeliku kasusaaja andmeid sisaldav register võib olla tõhus mehhanism, kuna see võimaldab pädevatel asutustel saada sellistele andmetele kiire ja tõhusa juurdepääsu otseallikast, sageli reaajas. Selline tõhusus sõltub üldjuhul sellest, kas registripidajal on oma ülesannete täitmiseks piisavad vahendid ning õigus nõuda lisateavet juhul, kui tal tekib kahtlus talle esitatud andmete õigsuses
80. Tegelike kasusaajate registrid võivad olla erineva ülesehituse ja vormiga ning riikidel on märkimisväärne paindlikkus kohandada nende korraldust vastavalt institutsioonilisele raamistikule, milles registrid toimivad, ning registrisse kantavate juriidiliste isikute mitmekesisusele. See tähendab näiteks seda, et detsentraliseeritud korraldusega riikides, eelkõige föderaalriikides, kus pädevus kuulub piirkondlikule tasandile, võib olla mitu iseseisvalt toimivat, kuid omavahel ühendatud registrit. Sellisel juhul on oluline tagada lähenemisviiside ühtsus ja süsteemide koostalitlusvõime, et pädevatel asutustel oleks tegeliku kasusaaja andmetele takistusteta juurdepääs sõltumata sellest, millise piirkondliku asutuse valduses andmed on. Samuti võib eri liiki juriidiliste isikute, näiteks äriühingute, ühingute või sihtasutuste jaoks olla loodud eraldi registrid, võttes arvesse nende juriidiliste isikute erinevat olemust. Ka sel juhul peaksid riigid tagama, et eri registrid toimivad sidusalt ning pädevatele asutustele on igal juhul tagatud kiire ja tõhus juurdepääs, sõltumata registrite valitud korraldusest. Igal juhul peaksid riigid tagama, et registrite kohaldamisala on piisavalt lai, et hõlmata kõiki asjakohaseid juriidilisi isikuid, sealhulgas asjakohaseid välisriigi juriidilisi isikuid, mitte üksnes teatavat juriidiliste isikute rühma. Riikide ülesanne on tagada, et register võimaldab tõhusat juurdepääsu usaldusväärsetele andmetele.
81. Enamik tegelike kasusaajate registrite rakendamise seotud probleeme tuleneb institutsionaalsest korraldusest, sealhulgas sellest, kas register on loodud piisavate, täpsete ja ajakohaste tegelike kasusaaja andmete kogumiseks, kas registril on selleks vajalik pädevus, kas nõuete täitmata jätva juriidilise või füüsilise isiku suhtes kohaldatakse proportsionaalseid ja hoiatavaid sanktsioone ning kas registril on oma ülesannete täitmiseks piisavad vahendid.
82. Mõnes riigis on tegeliku kasusaaja andmed integreeritud juba olemasolevatesse andmekogudesse, näiteks äriregistrisse. Teistes riikides on loodud tegelike kasusaajate registrid, kuhu andmeid esitavad juriidilised isikud, krediidi- ja finantseerimisasutused, professionaalid, pädevad asutused või teataval määral omavahel ühendatud registrite kaudu automaatselt edastatavate teadete alusel. Pädevatel asutustel ja mõnes riigis ka kohustatud isikutel on juurdepääs tegelike kasusaajate registritele ning nad saavad võrrelda tegeliku kasusaaja andmeid teiste allikate andmetega, näiteks krediidi- ja finantseerimisasutuste, professionaalide, notarite, maksu- või väärtpaberituru asutuste valduses olevate andmetega või juriidilistelt isikutelt nõutud dokumentidega.

⁵³ Soovitus 24 tõlgendava märkuse punkt 7(b)(i). Lisaks soovitavale märkusele, soovitus 24 joonealuses viites 11 sätestatud, et organ võib registreerida tegeliku kasusaaja andmeid koos muude andmetega, näiteks omandi põhiaandmete, asutamisanndmete või maksualaste andmetega. Teabeallikas võib koosneda ka mitmest registrist, näiteks provintside või piirkondade, tegevusvaldkondade või konkreetset liiki juriidiliste isikute, näiteks mittetulunduslike juriidiliste isikute registritest, või olla avaliku võimu asutuse poolt selle ülesande täitmiseks volitatud eraõiguslik organ.

83. Mõnes riigis peab notarite kutseala juriidiliste isikute tegelike kasusaajate kohta kesksel andmekogu, näiteks andmekogu, mida peab avaliku võimu asutuse poolt selle ülesande täitmiseks volitatud eraõiguslik isik. See hõlmab piisavaid, täpseid ja ajakohaseid andmeid, mille notarid saavad ja registreerivad juriidiliste isikute asutamisel või isikute ja üksustega seotud teatavate muude toimingute või tehingute tegemisel, samuti andmeid isikute ja üksuste ülemineku kohta. Selliselt moodustub juriidilisi isikuid käsitlevate andmete kogu, mida võib kasutada äriregistri andmete kontrollimiseks.
84. Mõnes riigis võivad maksuhaldurid säilitada tegeliku kasusaaja andmed ka teatavate juriidiliste isikute kohta. Maksuhalduri valduses võivad olla piisavad, täpsed ja ajakohased juriidiliste isikute põhiantmed ja tegeliku kasusaaja andmed juriidiliste isikute kohta, kes saavad tulu, omavad vara, teevad kinnisasjaga seotud tehinguid või võtavad tööle töötajaid. Mõnes riigis nõutakse ka, et kõik maksuhaldurile andmeid esitavad juriidilised isikud omaksid pangakontot ja nende suhtes kohaldataks krediitiasutuste hoolsusmeetmete nõudeid. Sellise andmekogu kasutamisel peavad selles sisalduvad andmed olema piisavad, täpsed ja ajakohased.
85. Riigid, kes kasutavad tegeliku kasusaaja andmeid hoidvat avaliku võimu asutust või muud avalikku organit, peaksid arvesse võtma registri pidamiseks vajalikke ressursse ja eriteadmisi ning tagama, et registrisse kantud andmed on piisavad, täpsed ja ajakohased ning neile on võimalik kiiresti ja tõhusalt juurde pääseda. Need kaalutlused kehtivad ka registri või registri haldamise, pidamise ja andmete kontrollimiseks kasutatavate riskipõhiste mehhanismide suhtes. Piisavate ressursside puudumise korral väheneb ka tegeliku kasusaaja andmeid hoidva avaliku võimu asutuse või muu avaliku organi tegevuse tõhusus.
86. Kui tegeliku kasusaaja andmeid hoidva avaliku võimu asutuse või muu organi ülesanded ja kohustused ei ole selgelt määratletud ning registri pidaja pädevus ja vastutus ei ole piisavalt selged, ei ole avaliku võimu asutusel või muul organil võimalik tagada, et registrisse kantud andmed on piisavad, täpsed ja ajakohased.
87. Soovituse 24 kohaselt võivad riigid kaaluda tegeliku kasusaaja andmetele üldsuse juurdepääsu võimaldamist. Riigid peaksid püüdma saavutada tasakaalu üldise avaliku huvi vahel avaldada andmeid rahapesu ja terrorismi rahastamise ennetamiseks ning tegelike kasusaajate põhiõiguste, näiteks isikuandmete kaitsega seotud kaalutluste ja asjakohaste õiguslike nõuete vahel. Selleks võivad riigid kaaluda andmete astmelist avalikustamist. Näiteks võivad üldsusele juurdepääsu võimaldanud riigid selgelt ja ammendavalt kindlaks määrata avalikkusele kättesaadavaks tehtud andmete liigid, mis võivad olla üldisemat laadi, näiteks isiku nimi, tema tegelikuks kasusaajaks kindlakstegemise alus, äriühingu nimi ja registrijärgne aadress, et võimalikult vähendada tegelikele kasusaajatele tekkida võivat kahju (vt punkt 13).
88. Allpool on näiteid asjaoludest, mida võivad arvesse võtta riigid, kes soovivad luua tegeliku kasusaaja registri või lisada tegeliku kasusaaja andmed olemasolevasse andmekogusse:
 - a) kas tõhusa tegeliku kasusaaja registri rakendamisel esineb pädevusega seotud või põhiseaduslikke takistusi? Näiteks mõnes riigis vastutavad juriidiliste isikute registreerimise ja reguleerimise eest osariigi või provintsi tasandi asutused ning põhiseaduslikud piirangud takistavad riigi tasandi asutustel kehtestada neile asutustele tegeliku kasusaaja andmetega seotud nõudeid;
 - b) kas registri pidaja seadusest tulenev pädevus ja eesmärgid on piisavalt ulatuslikud, et hõlmata tegeliku kasusaaja andmete kogumist, kontrollimist ja säilitamist;

- c) kas registri eest vastutaval asutusel või organil on tegeliku kasusaaja andmete kogumiseks, kontrollimiseks ja säilitamiseks piisavad inim- ja rahalised vahendid? Keeruka struktuuriga juriidilise isiku tegeliku kasusaaja kindlakstegemine võib eeldada põhjalikke teadmisi äriühinguõigusest. Samuti võib äriühingu tegevuse majandusliku tausta tundmine olla vajalik, et mõista kontrolli teostamist muude vahendite kaudu (vt ka punkt 4). Mõnes riigis on registril võimalik teha nende juriidiliste isikute kohta, kelle tegeliku kasusaaja andmeid ta hoiab, temaatilisi või valdkondade üleseid analüüse, mis võimaldavad tuvastada kõrvalekaldeid või ebaõigeid andmeid. Registri kavandamisel võivad riigid kaaluda, kas selle tehniline ülesehitus võimaldab või takistab selliste analüüside tegemist;
- d) kas on olemas mehhanismid, millega tagatakse, et registrile esitatud tegeliku kasusaaja andmed on piisavad, täpsed ja ajakohased? Kas juriidilise isiku asutajad on kohustatud esitama registrile juriidilise isiku asutamisel õiged tegeliku kasusaaja andmed, näiteks nähes ette, et juriidilist isikut ei kanta registrisse, kui neid andmeid ei esitata? Kas pärast juriidilise isiku asutamist on olemas riskipõhised tegeliku kasusaaja andmete seiremehhanismid? Kas registri pidaja kontrollib talle esitatud andmete täpsust riskipõhiselt ning usaldusväärsust ja sõltumatutest allikatest pärinevate dokumentide, andmete või teabe alusel? Kas on kehtestatud kord, mis võimaldab pädevatel asutustel, krediidi- ja finantseerimisasutustel ning professionaalidel teatada registrile lahknevustest?⁵⁴ Kas teatud lahknevuste kõrvaldamiseks võetakse mõistlikke meetmeid asjakohase aja jooksul (vt punkt 7);
- e) kuidas jälgitakse ja registreeritakse aja jooksul tegeliku kasusaaja andmetes tehtavaid muudatusi? Kas juriidilised isikud ja/või tegelikud kasusaajad on kohustatud esitama registrile andmed mõistliku aja jooksul pärast muudatuse tegemist või andmete parandamise vajaduse ilmnemist (vt punkt 8)? Kas lisaks on kehtestatud tegeliku kasusaaja andmete korrapärase ajakohastamise, kinnitamise või parandamise nõuded;
- f) kas on olemas pädev asutus, kes vastutab registrile andmete esitamise kohustuse täitmise tagamise eest? Kas riigi kehtiva õigusliku raamistiku kohaselt kohaldatakse nõuete rikkumise korral tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid sanktsioone, näiteks andmete avaldamata jätmise või ebaõigete või mittetäielike andmete esitamise korral?⁵⁵ Näiteks juhul, kui juriidilisel isikul on kohustus esitada andmed oma tegeliku kasusaaja kohta, kas sanktsioonid on ette nähtud kõigi asjaomaste kohustuste rikkumiste eest, sealhulgas mittetäielike või ebaõigete andmete esitamise eest? Kas sanktsioone kohaldatakse asjaomaste isikute suhtes;
- g) kas registri valduses olevad andmed on pädevatele asutustele kiiresti ja tõhusalt kättesaadavad? Kas registri olemasolust on piisavalt teavitatud? Kas on kättesaadav teave registri kasutamise kohta? Kas süsteem võimaldab pädevatel asutustel otsida registris olevaid tegeliku kasusaaja andmeid nende vajadusi piisavalt arvestaval viisi, näiteks juriidilise isiku ja tegeliku kasusaaja

⁵⁴ Keskregistrites ja andmeid esitavate isikute kasutatavad ühtsed andmestandardid ning tegeliku kasusaaja mõiste ühetaoline käsitlus võivad aidata kujundada ühist arusaama. Mõiste erinev tõlgendamine või nõuete ebaühtlane rakendamine võib tekitada täiendavat halduskoormust ja põhjustada tarbetut andmete esitamist, millel puudub seos rahapesu või terrorismi rahastamise riskiga või millel on sellega üksnes vähene seos. Samuti on oluline võtta meetmeid, et maandada olulise rahapesu või terrorismi rahastamise riskiga lahknevusteate esemeks oleva äriühingu ettehoiatamise riski, ning anda andmete esitajatele tagasisidet.

⁵⁵ Vt soovitus 24 tõlgendava märkuse punkt 16.

nime järgi, eristada sama nimega juriidilisi isikuid ja tegelikke kasusaajaid ning koondada andmeid? Kas register võimaldab otsest kaugjuurdepääsu sisselogimise või muu samalaadse mehhanismi kaudu või tuleb andmeid registrilt taotleda? Viimasel juhul, kas menetlus võimaldab pädevatel asutustel andmeid siiski kiiresti ja tõhusalt saada? Kas registri eest vastutavale asutusele või organile on kehtestatud selged andmete avaldamise nõuded, et vältida andmete õigusvastast avaldamist?

Näiteid tegeliku kasusaaja andmeid hoidva avalik võimu asutuse või muu organi tunnustest

89. Mehhanism mille kohaselt, avaliku võimu asutus või muu organ hoiab tegeliku kasusaaja andmeid, võib hõlmata mõnda või kõiki järgmiseid tunnuseid:
- i. äriühingud on kohustatud esitama äriregistrile registreerimisel põhiandmed ja tegeliku kasusaaja andmed;
 - ii. äriühingud on kohustatud esitama põhiandmed ja tegeliku kasusaaja andmed korrapäraselt ning mõistliku aja jooksul, näiteks ühe kuu jooksul pärast muudatuse tegemist;
 - iii. äriühingud on kohustatud esitama kinnituse, näiteks vande all antud kinnituse, tegeliku kasusaaja ja omandistruktuuri kohta. See võib hõlmata isikusamasuse kontrollimiseks vajalike dokumentide koopiade esitamist;
 - iv. tegeliku kasusaaja andmeid hoidev avaliku võimu asutus või muu organ on kohustatud riskipõhiselt kontrollima tegelike kasusaajate isikusamasust ning seda, kas nad vastavad tegelikult kasusaajaks kvalifitseerumise tingimustele;
 - v. tegeliku kasusaaja andmeid esitamata jätnud äriühingute suhtes kohaldatakse proportsionaalseid ja hoiatavaid sanktsioone, näiteks registrisse kandmise piiranguid (vt punkt 16);
 - vi. ebaõigete andmete esitamise korral kohaldatakse äriühingu suhtes proportsionaalseid ja hoiatavaid haldus- ja/või kriminaalkaristusi. Äriühingu esindaja võib vastutada ka isiklikult (vt punkt 16);
 - vii. tegeliku kasusaaja andmeid hoidev avaliku võimu asutus või muu organ kohaldab kohustuste rikkumise korral korrapäraselt sanktsioone või teatab rikkumisest pädevale asutusele;
 - viii. tegeliku kasusaaja andmeid hoidev avaliku võimu asutus või muu organ tegutseb ennetavalt, sealhulgas võrdleb andmeid riskipõhise kontrolli, tehnoloogiliste lahenduste ja muude meetmete abil teiste allikate andmetega, näiteks osanike või aktsionäride registri, rahvastikuregistri või riikliku isikut tõendavate dokumentide registri andmetega, et tuvastada kõrvalekaldeid või vastuolusid ning vähendada alusdokumentide võltsimise või andmete õigusvastase avaldamise riski;
 - ix. avaliku võimu asutuse või muu organi valduses olevad tegeliku kasusaaja andmed on digitaalsel kujul ja otsitavad. Otsingufunktsioon võimaldab otsida mitme tunnuse alusel;
 - x. pädevatel asutustel on veebipõhiselt kiire ja tõhus juurdepääs kõigile avaliku võimu asutuse või muu organi valduses olevatele tegeliku kasusaaja andmetele, sealhulgas täielikule otsingufunktsioonile;

- xi. tegeliku kasusaaja andmeid hoidval avaliku võimu asutusel või muul organil on võimalik andmekogus tuvastada juriidiliste isikute kuritarvitamise või ebatavalise tegevuse tunnuseid;
- xii. äriühingu põhiandmed on avalikult kättesaadavad. Tegeliku kasusaaja andmed võib täielikult või osaliselt teha avalikult kättesaadavaks või vähemalt kättesaadavaks krediidi- ja finantseerimisasutustele professionaalidele;
- xiii. krediitid- ja finantseerimisasutused, professionaalid ning vajaduse korral pädevad asutused teatavad lahknevustest, mille nad tuvastavad avaliku võimu asutuse või muu organi valduses olevate tegeliku kasusaaja andmete ja neile kättesaadavate tegeliku kasusaaja andmete vahel. tegeliku kasusaaja andmeid hoidev avaliku võimu asutus või muu organ ja/või muu asjaomane asutus võtab asjakohase aja jooksul vajalikud meetmed andmete parandamiseks;
- xiv. tegeliku kasusaaja andmeid hoidev avaliku võimu asutus või muu organ võib lisaks tegeliku kasusaaja andmetele koguda ja säilitada äriühingu osanike või aktsionäride andmeid;
- xv. tegeliku kasusaaja andmeid hoidev avaliku võimu asutus või muu organ kogub andmeid juhatuse liikmete, kõrgema juhtkonna ning muude füüsiliste isikute kohta, kellel on õigus äriühingut esindada;
- xvi. mehhanismi täiendatakse muude lähenemisviisidega, et pädev asutus saaks äriühingu tegeliku kasusaaja õigeaegselt kindlaks teha;⁵⁶
- xvii. kehtestatud on isikuandmete kaitse ja eraelu puutumatuse tagamise meetmed, sealhulgas piirangud registri eri kasutajatele ja muudest tegeliku kasusaaja andmete allikatest kättesaadavatele andmetele, et vältida andmete õigusvastast avaldamist.

⁵⁶

Vt soovitus 24 tõlgendava märkuse punkti 7 alapunkte a ja c.

11. Juriidiliste isikute tegeliku kasusaaja andmete saamise mehhanismid ja allikad: alternatiivsete mehhanismide tunnused

90. Riigid võivad soovitusel 24 sätestatud mitmetahulist lähenemisviisi rakendada tegeliku kasusaaja registri asemel alternatiivse mehhanismi kaudu, kui see mehhanism tagab pädevatele asutustele samuti tõhusa juurdepääsu piisavatele, täpsetele ja ajakohastele tegeliku kasusaaja andmetele.⁵⁷ Tõhus juurdepääs tähendab käesolevas kontekstis kiiret ja usaldusväärset juurdepääsu usaldusväärse allika kaudu ning põhjendamatut viivitust, mis võimaldab pädevatel asutustel, eelkõige õiguskaitseasutustel ja rahapesu andmebürool, teha uurimisi ja analüüse kiiresti.
91. Riikidel on õigus kujundada alternatiivne mehhanism, mis vastab nende konkreetsetele riskidele, olulisusele ja asjaoludele, tingimusel et selline lähenemisviis tagab pädevatele asutustele tõhusa juurdepääsu piisavatele, täpsetele ja ajakohastele tegeliku kasusaaja andmetele. Alternatiivse mehhanismi kasutamisel võivad riigid tugineda olemasolevale teabeallikale või teabeallikatele. Riik peab tagama, et olemas on konkreetne mehhanism või mehhanismid, mis võimaldavad tõhusat juurdepääsu usaldusväärsetele andmetele. Mehhanism peab hõlmama selget ja terviklikku menetlust või süsteemi või mitut menetlust või süsteemi, mille kaudu pädevad asutused saavad juurdepääsu piisavatele, täpsetele ja ajakohastele tegeliku kasusaaja andmetele.
92. Alternatiivset mehhanismi kasutavad riigid peaksid selle kujundamisel arvesse võtma järgmisi asjaolusid:
 - i. **õiguslik ja korralduslik raamistik:** kas olemas on selge õiguslik raamistik, mis võimaldab pädevatel asutustel nendele andmetele juurde pääseda ja/või annab teabeallikale õiguse edastada neid andmeid teistele asjaomastele asutustele? Kas olemas on õiguslik raamistik, mis kaitseb teabeallikat vastutuse eest juhul, kui andmed avaldatakse õiguspäraselt? Kas olemas on õiguslik raamistik, mis kohustab teabeallikat esitama pädevatele asutustele andmed õigeaegselt? Kui eraldi õiguslik raamistik puudub, kas pädevatel asutustel on alternatiivse mehhanismi kaudu andmete saamiseks piisavad olemasolevad volitused;
 - ii. **kohaldamisala:** kas alternatiivse mehhanismi kohaldamisala on piisavalt lai, et hõlmata kõiki asjakohaseid juriidilisi isikuid, sealhulgas asjakohaseid välisriigi juriidilisi isikuid, mitte üksnes teatavat juriidiliste isikute rühma? Kas see hõlmab riigisiseseid juriidilisi isikuid, kes võivad kujutada endast rahapesu või terrorismi rahastamise riski, kuid kes ei pruugi olla teatavate krediidi- ja finantseerimisasutuste või professionaalide kliendid;
 - iii. **ressursid:** kas alternatiivse mehhanismi eest vastutaval üksusel või üksustel on piisavad inim- ja rahalised ressursid, et tagada tegeliku kasusaaja andmete piisavus, täpsus ja ajakohasus;
 - iv. **teadlikkus:** kas olemas on selged juhised, mis tagavad pädevate asutuste, eelkõige õiguskaitseasutuste ja rahapesu andmebüroo teadlikkuse alternatiivsest mehhanismist, mille kaudu nad saavad juurdepääsu piisavatele, täpsetele ja ajakohastele tegeliku kasusaaja andmetele? Kas neil on selge arusaam sellest, kuidas alternatiivse mehhanismi kaudu tegeliku

⁵⁷ Vt soovitusel 24 tõlgendava märkuse punkti 7 alapunkti b alapunkt ii (vt ka punkte 6-8 „Piisavad täpsed ja ajakohased tegeliku kasusaaja andmed“).

kasusaaja andmetele juurde pääseda? Kas tegeliku kasusaaja andmete allikad on teadlikud oma andmete esitamise kohustustest alternatiivse mehhanismi raames;

- v. **andmete kättesaadavus:** kas pädevate asutuste taotlusel tagatakse alternatiivse mehhanismi kaudu kiire ja tõhus juurdepääs tegeliku kasusaaja andmetele? Kas kiire juurdepääsu tagamiseks on loodud konkreetne menetlus või süsteem? Näiteks juhul, kui tegeliku kasusaaja andmed on eri üksuste valduses, kas pädevad asutused on kehtestanud menetluse andmete saamiseks ühtse kontaktpunkti või tegeliku kasusaaja andmeid hoidvate isikute kaudu, et vältida põhjendamatu viivitusi eri üksustel andmete saamisel;
 - vi. **andmete kvaliteet:** kas alternatiivne mehhanism tagab täielikud ja usaldusväärsed andmed? Kas on olemas meetmed, millega tagatakse andmete piisavus, täpsus ja ajakohasus?⁵⁸ Kui alternatiivne mehhanism ei ole ise teabeallikas, kas selle aluseks olev teabeallikas või teabeallikad vastavad piisavate, täpsete ja ajakohaste andmete tagamise eesmärgile, sealhulgas kas andmeid hoidev teabeallikas kohaldab tegeliku kasusaaja andmete suhtes kvaliteedikontrolli ja kontrollimeetmeid? Kas tegeliku kasusaaja andmeid hoidval teabeallikal on piisavad teadmised äriühinguõigusest, keerukatest õiguslikest struktuuridest ja muudest asjakohastest valdkondadest, et aidata kaasa tegeliku kasusaaja nõuetekohasele kindlakstegemisele? Kui pädevad asutused tuginevad tegelike kasusaajate kindlakstegemisel mitmele teabeallikale, kas eri allikate andmed on omavahel kooskõlas? Kas andmete lahknevuse lahendamiseks on kehtestatud kord;
 - vii. **järelevalve ja andmekaitse:** kas on kehtestatud asjakohased järelevalve- või muud samaväärsed meetmed, näiteks asjakohased sanktsioonid, et tagada alternatiivse mehhanismi kaudu tõhus juurdepääs tegeliku kasusaaja andmetele, võttes samal ajal arvesse andmekaitse- ja konfidentsiaalsusnõudeid? Kas tegeliku kasusaaja andmeid hoidvatel isikutel on andmekaitse tagamiseks kehtestatud asjakohane juurdepääsukord ja kaitsemeetmed? Kas tegeliku kasusaaja andmeid taotlevatel pädevatel asutustel on andmekaitse tagamiseks kehtestatud asjakohane juurdepääsukord ja kaitsemeetmed?
93. Riigid peavad alternatiivse mehhanismi raames looma konkreetse mehhanismi või mehhanismid, et tagada tõhus juurdepääs tegeliku kasusaaja andmetele, näiteks turvalise elektroonilise suhtlusportaali või veebilehe kaudu, mis võimaldab pädevatel asutustel pöörduda korraga mitme teabeallika poole ning tagab asjaomaste tegeliku kasusaaja andmete kiire saamise. Riigid peaksid rakendama konkreetseid meetmeid, sealhulgas kontrolli- ja järelevalvemeetmeid, et tagada aluseks olevate tegeliku kasusaaja andmete piisavus, täpsus ja ajakohasus. Need kaks elementi, st kvaliteetsed lähteandmed ja tõhusa juurdepääsu mehhanism, võivad koos moodustada alternatiivse mehhanismi.
94. Allpool on näiteid teabeallikatest, mida riigid võivad alternatiivsete mehhanismide väljatöötamisel kasutada ja mis võivad põhineda hoolsusmeetmete kohaldamisel kogutud andmetel:
- a) pangakontode register, mis võimaldab tuvastada juriidilisi isikuid, kellel on pangakonto, maksekonto või muu finantsteenusega seotud konto, näiteks väärtpaberihoiu- või investeerimiskonto;

⁵⁸

Vt punkte 6-8 „Piisavad, täpsed ja ajakohased tegeliku kasusaaja andmed“.

- b) avaliku võimu asutus või muu avalik organ, kelle valduses on andmed krediidi- ja finantseerimisasutuste ning professionaalide kohta, kellega juriidilisel isikul on püsiv ärisuhe;
 - c) krediiditeabe süsteem, mis kogub ja säilitab ajakohaseid andmeid juriidiliste isikute kohta, kellel on krediidi- ja finantseerimisasutustega laenusuhe.
95. Krediidi- ja finantseerimisasutuste ning professionaalide soovitude 10 ja 22 kohaselt kogutud ja säilitatavad tegeliku kasusaaja andmed ei ole iseenesest piisavad, et kvalifitseeruda alternatiivseks mehhanismiks. Riigid võivad siiski kaaluda nende andmete kasutamist alternatiivse mehhanismi väljatöötamisel, et tagada pädevatele asutustele tõhus juurdepääs piisavatele, täpsetele ja ajakohastele tegeliku kasusaaja andmetele. Uued digilahendused võivad pakkuda riikidele täiendavaid võimalusi alternatiivsete mehhanismide väljatöötamiseks.

12. Muud täiendavad meetmed

96. Mitmetasandilise lähenemisviisi kohaldamisel, et tagada pädevale asutusele võimalus juriidilise isiku tegelik kasusaaja õigeaegselt kindlaks teha (vt punkt 5), peaksid riigid vajaduse korral kasutama täiendavaid andmeid⁵⁹, sealhulgas näiteks:
- a) teiste asutuste valduses olevad andmed;
 - b) väärtpaberibörside valduses olevad andmed;
 - c) krediidi- ja finantseerimisasutuste poolt soovitus 10 kohaselt kogutud andmed;
 - d) professionaalide soovitus 22 kohaselt kogutud andmed.
97. Punktis a nimetatud andmete puhul võivad riigid tugineda olemasolevale teabevahetuskorrale finantsasutuste ja/või muude asutustega, et hinnata ja täiendada enda valduses olevaid tegelike kasusaajate andmeid. Sellised kokkulepped annavad riikidele täiendava võimaluse tegelike kasusaajate kohta hoitavaid andmeid läbi vaadata ja nende õigsust kontrollida. See võib aidata pädevatel asutustel tuvastada andmeid, mis ei ole täpsed või ajakohased. Seda võib teha koostöös teiste asutustega, kontrollides, kas esitatud tegelike kasusaajate andmed on õiged teiste asutuste või nende volitusel tegutsevate organite valduses olevate andmete alusel.
98. Avalikud teabeallikad, näiteks punktis b nimetatud andmed, võivad anda pädevatele asutustele täiendavaid võimalusi andmete saamiseks ja kontrollimiseks. Kui äriühing on noteeritud väärtpaberibörsil ning tema suhtes kohaldatakse tegeliku kasusaaja piisava läbipaistvuse nõudeid, võivad riigid kaaluda nende andmete kasutamist tegeliku kasusaaja andmete kontrollimiseks (vt punkt 18).
99. Täiendavate meetmetena võib kasutada ka krediidi- ja finantseerimisasutuste ning professionaalide soovitus 10 ja 22 kohaselt kogutud andmeid. Riigid võivad tugineda tõhusa regulatsiooni ja järelevalve all olevale finantssektorile, mis võib anda soovitus 10 kohaselt kogutud tegelike kasusaajate andmeid. Soovitus 10 kohaselt peaksid riigid nõudma, et krediidi- ja finantseerimisasutused tuvastavad tegeliku kasusaaja ning võtavad põhjendatud meetmeid tema isikusamasuse kontrollimiseks, et nad oleksid veendunud tegeliku kasusaaja isikus. Lisaks peaksid riigid nõudma, et krediidi- ja finantseerimisasutused mõistavad kliendi omandi- ja kontrollstruktuuri ning kliendi tegevust ja riskiprofiili. Omandi- ja kontrollstruktuuri ning riskiprofiili mõistmise kohustus peab olema pidev.⁶⁰
100. Kui riik tugineb olulisel määral tõhusa regulatsiooni ja järelevalve all olevatele professionaalidele, kes osalevad juriidiliste isikute asutamises, eelkõige äriühingu- ja usaldushalduse teenuse osutajatele, advokaatidele, notaritele ja raamatupidajatele, võivad täiendavate meetmetena olla kasutatavad ka nende valduses olevad soovitus 22 kohaselt kogutud andmed.
101. Krediidi- ja finantseerimisasutuste ning professionaalide valduses olevate andmete kasutamiseks täiendava meetmena on oluline ka nende tõhus seire ja järelevalve, et tagada hoolsusmeetmete kohaldamise nõuete täitmine. Hoolsusmeetmete kohaldamise nõuete rakendamine peaks olema osa igast terviklikust mehhanismist, mille eesmärk on suurendada juriidiliste isikute ja õiguslike üksuste asutamises ja juhtimises, sealhulgas äriühingu- ja usaldushalduse teenuse osutajatele, advokaatidele, notaritele ja raamatupidajatele. Krediidi- ja finantseerimisasutuste ning professionaalide tõhus regulatsiooni- ja järelevalveraamistik hõlmab tõhusalt kohaldatavaid sanktsioone muu

⁵⁹ Soovitus 24 tõlgendava märkuse punkti 7 alapunkt c.

⁶⁰ Vt punkt 3 „Riskihindamine“.

hulgas andmete õigeaegselt ajakohastamata jätmise, andmete esitamata jätmise ning pädevatele asutustele ebaõigete andmete esitamise eest.

102. Kuigi tegelike kasusaajate andmed tehakse kättesaadavaks muude lähenemisviiside kaudu (vt punkt 5), ei vabasta nende andmete kättesaadavus krediidi- ja finantseerimisasutusi ja professionaale vastavalt soovitud 10 ja 22 tulenevate kohustuste täitmisest. Hoolsusmeetmete kohaldamisel ei tohiks nad igal juhul tugineda üksnes sellistele andmetele.

13. Juurdepääs teabele

Pädevate asutuste juurdepääs

103. Pädevatel asutustel, eelkõige õigusekaitseasutustel ja rahapesu andmebürool, peab olema kogu vajalik pädevus, et saada asjaomaste isikute valduses olevatele juriidilise isiku põhiandmetele ja tegeliku kasusaaja andmetele õigeaegne juurdepääs, kuigi juurdepääsu viis võib erineda sõltuvalt andmete valdajast ja riigisisestest õiguslikust raamistikust.
104. Avaliku võimu asutuse või muu organi valduses olevatele või alternatiivse mehhanismi kaudu saadavatele juriidilise isiku põhiandmetele ja tegeliku kasusaaja andmetele peab juurdepääs olema kiire ja tõhus, st usaldusväärne ning ilma põhjendamatu viivituse või takistusest. Pädevatel asutustel peab olema piisav teadmine sellest, millisel avaliku võimu asutusel või muul organil või millise alternatiivse mehhanismi kaudu on kättesaadavad piisavad, täpsed ja ajakohased juriidilise isiku põhiandmed ja tegeliku kasusaaja andmed ning kuidas neile andmetele juurde pääseda. Äriühingute valduses olevatele juriidilise isiku põhiandmetele ja tegeliku kasusaaja andmetele peab õiguskaitseasutustel ning riigisisese õigusliku raamistiku võimaldamisel ka muudel pädevatel asutustel olema võimalik õigeaegselt juurde pääseda äriühingu täielikul kaasabil. Selline juurdepääs toimub tavaliselt uurimise raames ning üldjuhul andmete esitamise kohustust ette nägeva määruse või muu samaväärse õigusliku aluse alusel. Pädevatel asutustel peab samuti olema piisav teadmine sellest, millised täiendavad meetmed, nagu on käsitletud eespool punktis 12, on neile vajaduse korral juriidilise isiku põhiandmetele ja tegeliku kasusaaja andmetele juurdepääsuks kättesaadavad.
105. Asjaomaseid andmeid hoidvad isikud peavad olema teadlikud oma andmete avaldamise kohustustest, tegema pädevate asutustega täielikku koostööd ning esitama andmed võimalikult kiiresti ja tähtaja jooksul, mis võimaldab asutustel oma ülesandeid nõuetekohaselt täita. Riigid peaksid selle nõude rakendamisel tagama selge õigusliku või regulatiivse raamistiku, mis võimaldab sellist juurdepääsu ja andmete avaldamist ning vajaduse korral kaitseb teabeallikat või teabeallikaid vastutuse eest õiguspärase andmete avaldamise korral.

Juurdepääs andmetele riigihanke menetluse käigus

106. Lisaks peaksid riigid tagama, et riigi tasandi avaliku võimu asutustel ja vajaduse korral muudel asjakohastel asutustel on riigihankemenetluse käigus vajalikud volitused juriidiliste isikute põhiandmetele ja tegeliku kasusaaja andmetele õigeaegseks juurdepääsuks. Selle nõude rakendamisel tuleb muu hulgas arvesse võtta järgmist:
 - a) **õiguslik raamistik:** riigid peaksid tagama õigusliku raamistiku olemasolu, mis võimaldab või annab riigi tasandi avaliku võimu asutustele ja vajaduse korral muudele asjakohastele asutustele õigeaegse juurdepääsu hankelepingu sõlmimiseks pakkumuse esitanud isikute ning hankelepingu sõlminud isikute põhiandmetele ja tegeliku kasusaaja andmetele. Selle nõude rakendamiseks on mitu võimalust:
 - i. riigihankes osalemise tingimuseks võib seada, et pakkujad ja hankelepingu sõlminud isikud esitavad asjaomastele hankijatele otse või kaudselt, näiteks asjaomase registri väljavõtte kaudu, põhiandmed ja tegeliku kasusaaja andmed.⁶¹ Kui pakkujad ja hankelepingu sõlminud

⁶¹ Üldjuhul ei erine hankijatele esitatavad tegeliku kasusaaja andmed oluliselt andmetest, mida pakkujad ja hankelepingu sõlminud isikud esitavad krediidi- ja

isikud esitavad põhiaandmed ja tegeliku kasusaaja andmed asjaomastele hankijatele otse, võivad riigid võimaldada asjaomastele hankijatele juurdepääsu registris või registrites või alternatiivse mehhanismi kaudu hoitavatele andmetele ning muude täiendavate meetmete kaudu saadavatele andmetele (vt punktid 10-12), sealhulgas riigihankemenetluses vajalikuks osutuva kontrolli tegemiseks;

- ii. asjaomastele hankijatele võib võimaldada riigihankemenetluse käigus juurdepääsu pakkujate ja hankelepingu sõlminud isikute põhiaandmetele ja tegeliku kasusaaja andmetele, mida hoiab avaliku võimu asutus või muu organ, sealhulgas avalikus registris või registrites hoitavatele tegeliku kasusaaja andmetele, või mis on kättesaadavad alternatiivse mehhanismi või muude täiendavate meetmete kaudu (vt punktid 10-12), sealhulgas vajalikuks osutuva kontrolli tegemiseks;
- iii. asjaomastel avaliku võimu asutustel võib lubada tugineda muudele pakkujate ja hankelepingu sõlminud isikute kohta avalikult kättesaadavatele põhiaandmetele ja tegeliku kasusaaja andmetele, näiteks riigihankelepingute täitjaid käsitlevas andmekogus olevatele andmetele. Sellised andmed peavad olema piisavad, täpsed ja ajakohased.

Olenemata käesoleva nõude täitmiseks kasutatavast meetmest või meetmetest peavad riigid tagama, et õiguslik raamistik kaitseb vajaduse korral andmeallikat või andmeallikaid vastutuse eest andmete õiguspärase avaldamise korral.

- b) **Korralduslikud asjaolud:** riigid peaksid tagama, et asjaomastel avaliku võimu asutustel on piisav teadmine, millised põhiaandmete ja tegeliku kasusaaja andmete allikad on neile riigihankemenetluse käigus kättesaadavad ning kuidas neile andmetele juurde pääseda. Sõltumata andmete allikast, olgu selleks pakkuja, register või muu allikas, peavad riigid tagama, et asjaomased isikud on teadlikud oma andmete esitamise kohustustest ning võimaldavad õigeaegse juurdepääsu piisavatele, täpsetele ja ajakohastele andmetele. Konkreetsete kohaldamisala küsimuste puhul, näiteks kas nõuet tuleks kohaldada üksnes teatavat maksumuse piirmäära ületavatele hankelepingutele, peaksid riigid tuginema olemasolevale riigihangete õiguslikule raamistikule, muudele asjakohastele õiguslikele raamistikele ja menetlustele ning otsustama nende küsimuste üle riskidest, asjaoludest ja olulisusest lähtudes. Riigid võivad kaaluda hankelepingu sõlminud isikute tegeliku kasusaaja andmete avalikult kättesaadavaks tegemist, eelkõige juhul, kui riigihangete õiguslik raamistik võimaldab avalikku juurdepääsu sõlmitud hankelepingute andmetele.

Krediidi- ja finantseerimisasutuste, professionaalide, välisriikide pädevate asutuste ja üldsuse juurdepääs⁶²

107. Riigid peaksid nõudma, et äriregister võimaldab või hõlbustab krediidi- ja finantseerimisasutuste, professionaalide ning teiste riikide pädevate asutuste õigeaegset juurdepääsu registri valduses olevatele avalikele andmetele ning vähemalt järgmistele juriidilise isiku põhiaandmetele (vt punkt 3): äriühingu ärinimi, asutamise tõend, õiguslik vorm ja staatus, registrijärgne aadress, alusdokumendid, näiteks

finantseerimisasutustele või professionaalidele. See võimaldab andmeid õigel ajal esitada ja vähendada halduskoormust.

⁶² Soovituse 24 tõlgendava märkuse punkt 13.

asutamisleping ja põhikiri, juhtorgani liikmete nimekiri ning ainulaadne tunnus, näiteks maksukohustuslase identifitseerimisnumber või samaväärne tunnus, kui see on olemas.⁶³

108. Riigid peaksid samuti kaaluma krediidi- ja finantseerimisasutustele ning muudele kohustatud isikutele õigeaegse juurdepääsu võimaldamist järgmistele täiendavatele juriidiliste isikute andmetele, et hõlbustada hooldusmeetmete kohaldamise kohustuse täitmist ning toetada täiendavaid kontrollitoiminguid, näiteks lahknevustest teatamist, tingimusel et tagatud on piisavad isikuandmete kaitse ja eraelu puutumatuse kaitsemeetmed (vt punkt 7):
 - i. osanike, aktsionäride või liikmete nimekiri, mis sisaldab osanike, aktsionäride ja liikmete nimesid, igale aktsionärile ⁶⁴ kuuluvate aktsiate arvu ning aktsialiike, sealhulgas nendega seotud hääleõiguse laadi; ning
 - ii. registri või registrites või alternatiivse mehhanismi kaudu hoitavad tegeliku kasusaaja andmed ning muude täiendavate meetmete kaudu saadavad andmed, mida käsitletakse eespool punktides 10-12.
109. Riigid võivad kaaluda üldsusele juurdepääsu võimaldamist juriidilise isiku põhiantmetele ja tegeliku kasusaaja andmetele. Üldsuse juurdepääs neile andmetele võimaldab kodanikuühiskonnal, muudel organisatsioonidel ja füüsilistel isikutel võrrelda eri allikatest pärit andmeid, mis võib omakorda aidata tagada andmete täpsust, piisavust ja ajakohasust ning tuvastada juriidiliste isikute võimalikku kuritarvitamist, näiteks maksudest kõrvalehoidumiseks, kelmuste või korruptsiooniskeemide toimepanemiseks. Üldsuse juurdepääs üksi ei ole siiski piisav mehhanism andmete täpsuse tagamiseks. Üldsuse juurdepääsu ulatuse ja korralduse kavandamisel peaksid riigid arvesse võtma isikuandmete kaitse nõudeid ning muid eraelu puutumatuse, julgeoleku ja konfidentsiaalsusega seotud kaalutlusi ning kaaluma avalikult kättesaadavaks tehtavate põhiantmete ja tegeliku kasusaaja andmete piiramist või andmete astmelist avalikustamist põhiantmetest üksikasjalike andmeteni, näiteks õigustatud huvi alusel.

Andmetele juurdepääsu tasu

110. Juriidilise isiku põhiantmetele ja tegeliku kasusaaja andmetele juurdepääsu eest tasu kehtestamist kaaludes peaksid riigid tagama, et selline süsteem ei põhjusta pädevatele asutustele põhjendamatuid viivitusi ega takistusi kiireks ja tõhusaks juurdepääsuks nendele andmetele. Kui puudub mõjuv põhjus teisiti toimida, oleks hea tava tagada pädevatele asutustele, riigi tasandi avaliku võimu asutustele ning riigihankemenetluse käigus vajaduse korral muudele asjakohastele asutustele tasuta juurdepääs neile andmetele. Muude kasutajate puhul oleks andmete piisava kättesaadavuse eesmärgi toetamiseks hea tava, et tasu oleks proportsionaalne andmete kättesaadavaks tegemise halduskuludega ega ületaks neid, sealhulgas registri või alternatiivse mehhanismi pidamise ja edasise arendamise kulusid.

⁶³ Soovituse 24 tõlgendava märkuse punkti 15 alapunkti a kohaselt tuleb avalikustatavates andmetes märkida ka isiku nominaalne staatus. Täiendavaid juhiseid nominaalkorralduste kohta vt allpool punktist 15.

⁶⁴ See kehtib kõigi nimeliste aktsiate registrisse kantud omanike suhtes.

14. Mehhanismid esitajaaktsiate ja esitajale kuuluvate osalusõigust andvate väärtpaberite väärkasutamise riski ennetamiseks ja maandamiseks.

//Eestis ei ole esitajaaktsiad lubatud, seega jääb peatükk tõlkest välja.//

15. Mehhanismid nominaalsete kokkulepete kuritarvitamise riski vältimiseks ja maandamiseks

124. Soovituse 24 ja selle tõlgendava märkuse kohaselt peaksid riigid võtma meetmeid nominaalsete aktsionäride ja juhtorgani liikmete ⁶⁵ kasutamisega seotud kuritarvitamise riski ennetamiseks ja maandamiseks.

Mõisted

125. Nominaalne isik on füüsiline või juriidiline isik, kes täidab äriühingus ülesannet teise isiku juhiste kohaselt ja tema nimel, kusjuures juhiste andjal on äriühingu ja/või omandi suhtes sisulisem õigustatud huvi. Paljudel juhtudel on juhiste andja äriühingu tegelik kasusaaja.
126. Kuigi paljudel nominaalsetel korraldustel on õiguspärane ärinte eesmärk ning need kujutavad endast vähest või ei kujuta endast rahapesu või terrorismi rahastamise riski, võidakse neid kasutada ka tahtlikult tegeliku kasusaaja läbipaistvust käsitlevatest nõuetest kõrvalehoidmiseks. Sellised korraldused võivad takistada läbipaistvust ning hõlbustada äriühingute ja muude juriidiliste isikute ning õiguslike üksuste kuritarvitamist rahapesu ja sellega seotud kuritegude toimepanemiseks.
127. Kõige sagedamini esinevad nominaaltüübid on nominaal juhtorgani liikmed ja nominaalaktsionärid.

Kast 8. „Juhiste andja“, „nominaalaktsionäri“ ja „nominaalse juhtorgani liikme“ määratlus

Juhiste andja on füüsiline isik, füüsiliste isikute rühm või juriidiline isik, kes annab nominaalaktsionärile otseselt või kaudselt juhiseid tegutseda enda nimel juhtorgani liikme või aktsionärina. Juhiste andjat võidakse nimetada ka varjatud juhtorgani liikmeks või vaikivaks osanikuks.

Nominaalne isik on füüsiline või juriidiline isik, kellele juhiste andja on andnud juhise tegutseda tema nimel juriidilise isikuga seotud teatavas rollis.

Nominaalne juhtorgani liige on füüsiline või juriidiline isik, kes täidab äriühingus korrapäraselt juhtorgani liikme ülesandeid juhiste andja nimel ning tema otseste või kaudsete juhiste kohaselt. Nominaalset juhtorgani liiget ei käsitata selle rolli tõttu juriidilise isiku tegeliku kasusaajana.

Nominaalaktsionär kasutab aktsiatega seotud hääleõigust juhiste andja juhiste kohaselt ja/või saab dividende juhiste andja nimel. Nominaalaktsionäri ei käsitata tema nominaalses rollis hoitavate aktsiate alusel juriidilise isiku tegeliku kasusaajana.

128. Kuigi nimetatud mõisted on määratletud, võib juhiste andja ning nominaalaktsionäri või nominaaldirektori vaheline õiguslik või faktiline suhe olla eri vormis ning selliste

⁶⁵ Soovituse 24 tõlgendava märkuse punkt 15.

korralduste kirjeldamiseks võidakse eri jurisdiktsioonides kasutada erinevat terminoloogiat⁶⁶.

129. Nominaalkorraldused hõlmavad omavahel seotud õiguslike ja mitteametlike korralduste laia spektrit, mille puhul nominaalne isik on registrisse kantud nominaaldirektori või nominaalaktsionärina. Need võivad ulatuda olukorrast, kus nominaalne isik on üksnes näilik isik, kellel puudub sisuline seos äriühinguga ning teadmine selle tegevusest või kontroll selle üle, kuni olukorrani, kus nominaalsel isikul on äriühingus sisuline ja tegelikult sõltumatu roll, näiteks kui ta esindab teatavate aktsionäride huve suure aktsionäride ringiga börsiühingus või osaleb äriühingu juhtorgani töös eriteadmistega.⁶⁷
130. Soovituses 24 käsitletud nominaalsete isikutega seotud meetmete kohaldamisel võivad olla asjakohased järgmised lepingud või korraldused:
 - a) äriühingu- ja usaldushalduse teenuse osutajate pakutavad kutselised nominaalkorraldused;
 - b) äriühingu- ja usaldushalduse teenuse osutajate kutseliselt pakutavad nominaaldirektori ja nominaalaktsionäri teenused;
 - c) nominaalkorraldustega koos kasutatavad volikirjal põhinevad korraldused;
 - d) nn allkirja müügi kokkulepped, näiteks nominaaldirektori deklaratsioon, mille puhul nominaaldirektor on üksnes näilik isik, kellel puudub sisuline seos äriühinguga.
131. Riigid peaksid analüüsima oma jurisdiktsioonis kasutatavaid konkreetseid nominaalkorralduste liike⁶⁸ ning hindama soovitus 24 tõlgendava märkuse punktis 13 ja soovitus 25 sätestatud meetmete asjakohasust ja kohaldatavust nominaalsete isikute kuritarvitamisest tulenevate rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide maandamisel⁶⁹. See võib hõlmata näiteks korraldusi, millega nähakse ette teise isiku nimel tegutsemise kohustus.
132. Mõistete „juhiste andja“, „nominaalaktsionär“ ja „nominaaldirektor“ kohaldamisel võivad olla asjakohased järgmised näited:
 - a) juhiste andja: esindatav, vaikiv osanik või varjatud juhtorgani liige;
 - b) nominaalaktsionär: tegevusloaga teenuse osutaja, kutseline esindaja või muu isik;
 - c) nominaaldirektor: õigusteenuse osutaja, äriühingu- ja usaldushalduse teenuse osutaja või muu isik; residendist direktor või kohalik direktor võib olla nominaaldirektor.
133. Nominaalsuhe võib olla õiguslik, sageli äriühingu- ja usaldushalduse teenuse osutaja, notari, advokaadi või maksunõustajaga sõlmitud ametliku lepingu alusel, või faktiline, näiteks juhul, kui isiku käitumise või tegevuse tõttu käsitatakse teda õiguse kohaselt

⁶⁶ Näiteks võib mõiste „direktor“ hõlmata ka muid juriidilise isiku üldjuhtimise eest vastutavaid kõrgema tasandi juhtimisülesandeid täitvaid isikuid, nagu juhatuse liige või tegevjuht.

⁶⁷ Vt ka punkti 15.4.

⁶⁸ Sellised korraldused võivad olenevalt nende eesmärgist esineda eri jurisdiktsioonides või isegi samas jurisdiktsioonis erineval kujul. Seetõttu tuleb neid käsitleda nende tegeliku eesmärgi alusel.

⁶⁹ Kooskõlas FATF-i soovitus 25 läbivaatamisega.

nominaaldirektorina.⁷⁰ Nominaalsuhted võivad esineda ka mitteametlikult, ilma kirjaliku lepinguta, näiteks ebamäärase kontrollisuhte alusel, mille puhul perekonnaliige, sõber, töötaja või seotud isik tegutseb juhiste andja asemel, juhiste andja võib olla tegelik kasusaaja.⁷¹

134. Faktiliste või varjatud juhtorgani liikmete ja mitteametlike nominaalsete isikute olemasolu tähendab, et nominaalkorraldused võivad esineda, olla levinud ja kujutada endast rahapesu ja terrorismi rahastamise riski ka jurisdiktsioonides, kus nominaaldirektoreid ja nominaalaktsionäre käsitlevad erisätted puuduvad, sest sellised korraldused esinevad praktikas.
135. Määratluse kohaselt täidab nominaalaktsionär või nominaaldirektor äriühingus ülesandeid korrapäraselt juhiste andja otseste või kaudsete juhiste kohaselt. Seevastu volitus, mille alusel nominaalne isik teostab juhiste andja teatavaid õigusi, näiteks juhiste andja nimel, üksikjuhtumil või ebakorrapäraselt, ei kujuta enamikul juhtudel endast nominaalsuhet.

Nominaalkorralduste kuritarvitamise riski ennetamise ja maandamise mehhanismid

136. Soovituse 24 tõlgendava märkuse kohaselt peavad riigid nominaalkorralduste kuritarvitamise riski ennetamiseks ja maandamiseks kohaldama üht või mitut järgmist mehhanismi: äriühingute registrile või tegeliku kasusaaja andmete registrile keskenduvald läbipaistvusnõudeid; nominaalaktsionäri või nominaalse juhtorgani liikmena tegutsevate isikute tegevusloa nõuet koos nende juhiste andja avaldamise nõudega; või nominaalkorralduste keeldu. Neid meetmeid kohaldatakse sõltumata sellest, kas juhiste andja, nominaalaktsionär ja/või nominaalne juhtorgani liige on füüsiline või juriidiline isik. Iga mehhanismi tunnused on järgmised:⁷²

a) Läbipaistvusnõue:

- i. Nominaalaktsionärid ja nominaalsed juhtorgani liikmed peavad äriühingule avaldama, et nad tegutsevad nominaalaktsionäri või nominaalse juhtorgani liikmena, ning esitama selle isiku andmed, kelle juhiste kohaselt nad tegutsevad.
- ii. Äriühing või nominaalne isik peab esitama eespool nimetatud andmed riigi määratud registrile või alternatiivse mehhanismi kaudu, näiteks äriühingu osanike või aktsionäride registrile, äriregistrile või tegeliku kasusaaja andmete registrile, sõltumata sellest, kas nominaalkorraldus on ametlik või mitteametlik.
- iii. Andmed tuleb vastavalt riigis kohaldatavale korrale koguda, säilitada või registreerida tegeliku kasusaaja andmete registris või alternatiivse mehhanismi kaudu.
- iv. Riik peaks lisama nominaalaktsionäride ja nominaalsete juhtorgani liikmete nominaalse staatuse avalikustatavatele andmetele, näiteks tähistades asjaomases registris nende nime vastava märkuse või tärniga.

⁷⁰ Mõnes jurisdiktsioonis on seaduses määratletud varjatud tegelikud kasusaajad ehk „varijuhid“, kes teostavad kontrolli ametliku või mitteametliku nominaalse isiku kaudu.

⁷¹ Näiteks võivad rahalistes raskustes olevad isikud anda tasu eest oma allkirja fiktiivsete äriühingutega seotud dokumentidele, sageli ilma lepinguta, ning neid võidakse hiljem kohustuste edasisele täitmisele sundida. Teine näide on olukord, kus isik omandab, valdab või kasutab kuritegeliku ühenduse käsutuses olevat vara selle ühenduse nimel või huvides.

⁷² Vt soovitus 24 tõlgendava märkuse punkti 13 alapunkte a-c.

b) Tegevusloa nõue:

- i. Nominaalaktsionäridel ja nominaalsetel juhtorgani liikmetel peab nominaalteenuse osutamiseks olema tegevusloa või nad peavad olema rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete kohaselt tegevusloa alusel tegutseva ja järelevalve alla kuuluva kutseala esindajad.
- ii. Riigid võivad luua nominaalsete isikute jaoks eraldi tegevusloa korra või tugineda krediidi- ja finantseerimisasutuste ning professionaalide, sealhulgas usaldushalduse ja äriühingute teenuse osutajate olemasolevale tegevusloa ja järelevalve korrale, reguleeritud soovitude 10, 22, 23, 26 ja 28 kohaselt.
- iii. Nominaalse staatuse ja juhiste andja isikut tuvastavad andmed tuleb koguda, säilitada või registreerida riigi määratud asjaomases avaliku võimu asutuses, muus avalikus organis või alternatiivse mehhanismi kaudu, näiteks tegeliku kasusaaja andmete registris. Lisaks peavad nominaalaktsionärid ja nominaalsed juhtorgani liikmed säilitama andmed, mis võimaldavad tuvastada nende juhiste andja ning füüsilise isiku, kelle nimel nad lõppastmes tegutsevad, ning tegema need andmed pädevale asutusele taotluse korral kättesaadavaks.

c) Keelustamine:

- i. Nominaalkorraldused on sõnaselgelt keelatud ning keelu täitmine on tagatud.
- ii. Arvestades faktiliste ja mitteametlike nominaalsete isikute kasutamise võimalust, ei ole nominaaldirektoreid või nominaalaktsionäre käsitlevate õigusnormide puudumine või kehtetuks tunnistamine üldjuhul piisav, et tagada nominaalsete juhtorgani liikmete või nominaalaktsionäride puudumine praktikas.
- iii. Kehtestada tuleb meetmed avaldamata nominaalsete isikute tuvastamiseks ja keelu täitmise tagamiseks, näiteks proportsionaalsete ja hoiatavate sanktsioonide kohaldamise kaudu.
- iv. Keeldu võib kombineerida punktides a ja b nimetatud muude meetmetega, näiteks juriidilise isiku juhtorgani liikmeks olemise keelu ning muud liiki nominaalkorralduste suhtes kohaldatavate tegevusloa või läbipaistvusnõuetega.

137. Mitteametlike nominaalkorralduste varjatud ja sageli salajase iseloomu tõttu, kui nominaalse isiku ja juhiste andja vahel puudub kirjalik leping, esineb sellistest suhetest tulenevate riskide maandamisel olemuslikke raskusi ennetavate meetmete, näiteks läbipaistvus- või tegevusloa nõuete kohaldamisel. Kuigi eespool kirjeldatud meetmed on üldjuhul kohaldatavad nii ametlike kui ka mitteametlike nominaalsete isikute suhtes, tuleb mitteametlike nominaalsete isikute kuritarvitamisega seotud riskide piisavaks käsitlemiseks pöörata ennetavate meetmetega suuremat tähelepanu tegeliku kasusaaja kohta valeandmete esitamise eest sanktsioonide kohaldamisele. Avaldamata nominaalsete isikute, olenemata sellest, kas tegemist on ametliku või mitteametliku nominaalkorraldusega, poolt tegeliku kasusaaja kohta valeandmete esitamine võib olla uurimises tõendiks ja sanktsiooni kohaldamise aluseks (vt punkt 16). Riigid võivad kaaluda ka muid oma õiguslikus raamistikus ette nähtud ennetavaid meetmeid, näiteks juhtorgani liikmete kohustusi reguleerivaid õigusnorme.

138. Mitteametlike nominaalsuhete puhul võivad krediidi- ja finantseerimisasutused ning professionaalid nõuda andmeid suhte peamiste asjaolude kohta ja need dokumenteerida. Lisaks võib olenevalt riskitasemest olla vajalik suurendada asjaomase registri või alternatiivse mehhanismi, krediidi- ja finantseerimisasutuste ning

professionaalide teadlikkust avaldamata nominaalkorralduste riskist tegeliku kasusaaja andmete kogumisel.

139. Soovituse 24 kohaseid nominaalseid isikuid käsitlevaid sätteid tuleb kohaldada koos muude rahapesuvastase töökonna nominaalseid isikuid käsitlevate soovituste ja asjakohaste valdkondlike juhistega. Eelkõige peavad soovituste 22 ja 23 kohaselt usaldusfondide ja äriühingute teenuse pakkujad, kes osutavad nominaalse juhatuse liikme teenust, mida käsitatakse kliendi juhataja või juhatuse liikmena tegutsemisena, või nominaalaktsionäri teenust, kohaldama hooldusmeetmeid, sealhulgas tuvastama tegeliku kasusaaja. Lisaks kohustab soovitus 28 riike selliste teenuste osutamise üle järelevalvet tegema, et tagada nõuete täitmine. Mõnes riigis on seetõttu otsustatud nõuda usaldusfondide ja äriühingute teenuste pakkujalt tegevusluba ning reguleerida nende tegevust, mis annab neile teenuseosutajatele õiguse tegutseda nominaalsete juhatuse liikmete ja nominaalaktsionäridena. Kuigi soovitused 22, 23 ja 28 sisaldavad usaldusfondide ja äriühingute teenuse pakkujaid käsitlevaid sätteid, kehtestatakse soovitus 24 nominaalteenuste osutamise kohta täpsemad läbipaistvusnõuded. Selle kohaselt peavad nominaalsed isikud enne nominaalteenuse osutamise alustamist esitama asjaomasele registrile andmed juhiste andja kohta, kelle juhiste kohaselt nad tegutsevad, st usaldusfondide ja äriühingute teenuse pakkuja osutatava nominaalteenuse korral oma kliendi kohta, ning nominaalse juhatuse liikme staatus peab olema avalikult registreeritud ja/või peab riik kehtestama sellise nominaalteenuse osutamiseks tegevusloa nõude, mitte piirduma üksnes selle üle järelevalve tegemisega.

Nominaalkorralduste kuritarvitamise riskid

140. Nominaalkorraldused võivad täita mitmesuguseid täiesti õiguspäraseid ärilisi eesmärke. Samas võidakse nominaalkorraldusi kasutada ka tahtlikult tegeliku kasusaaja varjamiseks, jättes tema nime avalikesse registritesse kandmata või seda tehingu teisele poolele avaldamata.

“Allkiri müügiks” kokkulepped

141. Üsna tavapärane on, et usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkujad turustavad nominaalkorraldusi sõnaselgelt nn „allkiri müügiks“ kokkulepetena, mille puhul nominaalne isik ei täida muud sisulist ülesannet peale tegeliku kasusaaja isiku varjamise. Eraldi sõlmitud eraõiguslik leping nominaalse isikuga, sageli volikirja vormis, võimaldab tegelikul kasusaajal säilitada äriühingu üle kontrolli varjatult. Mõnes dokumenteeritud juhtum on nominaalsed juhtorgani liikmed allkirjastanud eelnevalt kuupäevastamata tagasiastumisavaldused, et tegelik kasusaaja saaks nad ühepoolselt ja vajaduse korral tagasiulatuvalt tagasi kutsuda.⁷³ Sellised korraldused võivad olla vastuolus nii tegeliku kasusaaja läbipaistvusnõuete eesmärgi kui ka õigusnormidega. Juhul kui nominaalsel isikul puudub tegelik teadmine äriühingu tegevusest või kontroll selle üle, võivad need korraldused olla vastuolus ka juhtorgani liikme tavapäraste kohustustega äriühingu ees. Punktides a, b ja c nimetatud meetmete eesmärk on seetõttu eelkõige tugevdada nominaalsete isikute kasutamise korral juriidilise isiku tegeliku kasusaaja kindlakstegemise kohustuse täitmise tagamist. Need meetmed võivad aidata maandada kuritarvitamise riski ka sellega, et nominaalsed juhtorgani liikmed täidavad sisuliselt oma kohustusi äriühingu ees, mitte ei tegutse üksnes „allkirja müüjatena“.

⁷³ StAR (2022), „[Signatures for Sale](#)“.

Olukorrad, kus nominaalkorralduste kuritarvitamise risk võib olla väike

142. Nominaalteenuste hulka kuuluvad ka sellised teenused, mille puhul nominaalne isik täidab äriühingus sisulist rolli, mida kasutatakse tavapäraselt õiguspärasel ärilisel eesmärgil ning mille puhul on asjaomase juriidilise isiku tegeliku kasusaaja kohta piisavad, täpsed ja ajakohased andmed pädevatele asutustele juba kättesaadavad. Seetõttu tuleks soovitus 24 kohaselt võetavate meetmete ulatuse kindlaksmääramisel võtta arvesse riigis esinevaid rahapesu ja terrorismi rahastamise riske.⁷⁴ Riskihinnangu alusel võivad riigid otsustada kohaldada eri olukordades erineva ulatusega meetmeid vastavalt nendega kaasnevatele rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidele. See võib hõlmata juriidiliste isikute eristamist nende olemuse ja eesmärgi järgi, näiteks börsil noteeritud äriühingud ja nende tütarettevõtted⁷⁵, avalik-õiguslikud juriidilised isikud, valdusühingud, tegutsevad äriühingud, üksnes isiku vara hoidmiseks ja valitsemiseks loodud juriidilised isikud ning organisatsioonid, samuti tegevusvaldkonna, juhtorgani liikmete riskiprofiili ja muude tegurite alusel.
143. Näiteid olukordadest, kus riigid võivad nominaalsed isikud käesoleva soovitus 1 tõlgendava märkuse kohaste maandamismeetmete kohaldamisalast välja jätta, kui kuritarvitamise risk on väike ning pädevatele asutustele on kättesaadavad piisavad, täpsed ja ajakohased andmed juriidilise isiku tegeliku kasusaaja kohta, on järgmised:
- i. tavapärane äriühingu juhtimise tava, mille kohaselt aktsionär või aktsionäride rühm nimetab juhtorgani liikme oma huvide esindamiseks juhtimistasandil, näiteks suure aktsionäride ringiga börsil noteeritud äriühingus;
 - ii. kontserni või äri- ja finantskoostöö raames äriühingu juhtorganisse nimetatud juhtorgani liikmed, näiteks selleks, et anda äriühingu juhtorganis eriteadmisi, koordineerida äriotsuseid või võtta arvesse aktsionäride huve;
 - iii. seadusest tulenevalt teatava aktsionäri või aktsionäride rühma või sidusrühma huve esindama nimetatud juhtorgani liikmed, näiteks pensioniskeemi juhtorganis töötajaid esindav juhtorgani liige, riigi, valitsuse, avaliku sektori asutuse või muu samalaadse isiku esindaja riigi osalusega juriidilises isikus, töötajaid äriühingu nõukogus esindav juhtorgani liige, näiteks Saksamaa „*Arbeitnehmervertreter im Aufsichtsrat*“⁷⁶ või mitmepoolse arengupanga poolt tütarettevõtte või investeringuobjektiks oleva äriühingu juhtorganisse nimetatud liige;
 - iv. teatavat liiki investeerimisfondid, mille suhtes kohaldatakse rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõudeid ning mis tegutsevad investorite huvides, või tulevaste pensionisaajate huvides tegutsevad pensionifondid, kui nendega seotud risk on väike;
 - v. olukorrad, kus aktsionäri õiguste teostamiseks antud volitus on üksnes olemasoleva krediidasutusega sõlmitud lepingu kõrvaltingimus, näiteks depositooriumi puhul;
 - vi. hääletamisel esindamine sõltumatu esindaja kaudu juhul, kui aktsionärid ei saa üldkoosolekul osaleda (hääletusvolitus, näiteks Šveitsi „*unabhängiger Stimmrechtsvertreter*“ ehk sõltumatu hääleõiguse esindaja ja „*Depotvertreter*“ ehk väärtpaberihoidja/depoopanga esindaja);

⁷⁴ Soovitus 1 tõlgendava märkuse punkt 2.

⁷⁵ Vt punkti 19.

⁷⁶ Nõukogusse kuuluv töötajate esindaja.

- vii. krediidi- ja finantseerimisasutus tegutseb nominaalaktsionärina, tehes pangandus- või maakleritegevuse raames tehinguid enda nimel, kuid kliendi arvel.

16. Karistused/sanktsioonid

144. Selge vastutuse ning tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate sanktsioonide kehtestamine on soovitus 24 nõuete rakendamise tagamise oluline osa⁷⁷. Käesoleva soovitude rakendamiseks võetavaid meetmeid võib kohaldada nii füüsiliste kui ka juriidiliste isikute suhtes. Õigusselguse tagamiseks on oluline sätestada iga soovitusel ette nähtud nõude puhul selged eeskirjad juriidiliste isikute kohustuste kohta, näiteks registrile või muu mehhanismi kaudu andmete esitamise kohustuse kohta, ning füüsiliste isikute kohustuste kohta, näiteks osanike või aktsionäride kohustuse kohta esitada andmeid juriidilist isikut esindama õigustatud isikule. Sõltuvalt riigi õigustraditsioonist võib eraldi reguleerida olukordi, kus juriidilise isiku rikkumine on tingitud tema juhtivtöötaja või ametialaste ülesannete täitmisel juriidilist isikut esindama õigustatud isiku tahtlikust või hooletust käitumisest, et määrata sellisel juhul vastutus. See võib olla asjakohane näiteks juhul, kui füüsiline isik paneb rikkumise toime eesmärgiga saada kasu juriidilisele isikule. Juhtivtöötajale võib omistada vastutuse ka tema vastutusalasse kuuluvate töötajate poolt nõuete rikkumise eest.
145. Riigid võivad kohaldada asjakohaseid sanktsioone või võtta isikud vastutusele kohustuste rikkumise eest. Sellised karistused või lisameetmed võivad olla haldus-, tsiviil- või kriminaalõiguslikud ning nii rahalised kui ka mitterahalised, näiteks äriühingus osalemise õiguse äravõtmine või registrist kustutamine. Kõige sobivama täitmise tagamise meetme valimisel peaksid riigid tagama selle kooskõla riigi üldise õigusliku raamistikuga.
146. Riigid võivad teatavatel asjaoludel kohaldada juriidilise isiku või tema esindajate, sealhulgas residendist esindajate suhtes kriminaal- ja/või haldusõiguslikke karistusi.
147. Tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate sanktsioonide tagamiseks peaksid riigid arvesse võtma järgmist:
- a) kas on olemas asutus, kellel on pädevus selliseid karistusi kohaldada;
 - b) kas karistuste valik on piisavalt lai, et hõlmata kõiki kohustusi ja võimalikke juhtumeid, näiteks väiksemaid sanktsioone andmete hilinenud esitamise eest, isiklikku vastutust valeandmete esitamise eest, juriidilise isiku asutamise piiranguid või sanktsioone andmete esitamata jätmise eest, hoiatuskirju ning korduvate rikkumiste korral registrist kustutamise menetlust;
 - c) kas karistuste valik on piisavalt hoiatav ka jurisdiktsiooni suurimate juriidiliste isikute jaoks;
 - d) kas on karistused on rikkumise raskusega, sealhulgas rikkumise korduvusega, kooskõlas? Kas arvesse tuleks võtta ka muid asjaolusid, näiteks juriidilise isiku kogu käivet;
 - e) kas rikkumised tuvastatakse ja nende eest kohaldatakse karistusi süstemaatiliselt?

⁷⁷ Soovitus 24 tõlgendava märkuse punkt 16.

17. Tegelik kasusaaja andmetega seotud kohustuste ja muude soovitude vaheline seos (rahaülekannete ja virtuaalvääringute nõuded)⁷⁸

Rahaülekanded ja tegelik kasusaaja hoolsusmeetmete osana

148. Rahaülekannete puhul peaksid krediidi- ja finantseerimisasutused juhuti tehingu tegemisel kohaldama soovitude 10 sätestatud hoolsusmeetmeid. See hõlmab kohustust tuvastada maksja või saaja tegelik kasusaaja ning võtta põhjendatud meetmeid tema isikusamasuse kontrollimiseks. Lisaks nõutakse soovitudes 16, et krediidi- ja finantseerimisasutused võtaksid täiendavaid meetmeid, näiteks koguksid teatavad maksjat käsitlevad andmed ning tagaksid, et need andmed on rahaülekandega kaasas.

⁷⁹

Virtuaalvääringud

149. Virtuaalvääringu teenuse pakkuja on füüsiline või juriidiline isik, kes teeb majandus- või kutsetegevusena virtuaalvääringu teenuse pakkuja määratluses nimetatud toiminguid või osutab nimetatud teenuseid.⁸⁰ Soovitudes 24 ja 25 on sõnaselgelt märgitud, et riigid peaksid võtma meetmeid juriidiliste isikute ja õiguslike üksuste rahapesu ja terrorismi rahastamise eesmärgil kuritarvitamise ennetamiseks. Samamoodi nagu krediidi- ja finantseerimisasutuste ning mittefinantsteenuseid pakkuvate kohustatud ettevõtjate ja kutsetöötajate puhul peaksid riigid võtma meetmeid virtuaalvääringu teenuse pakkujate kuritarvitamise ennetamiseks ning kaaluma meetmeid, mis hõlbustavad soovitudes 10 ja 22 sätestatud nõudeid täitvate virtuaalvääringu teenuse pakkujate juurdepääsu tegelikku kasusaajat ja kontrolli käsitlevatele andmetele.
150. Virtuaalvääringu teenuse pakkuja tegevusloa või registreeringu menetluses peaksid pädevad asutused võtma vajalikud õiguslikud või regulatiivsed meetmed, et takistada kurjategijatel või nendega seotud isikutel omada virtuaalvääringu teenuse pakkujas olulist või kontrollivat osalust, olla selle tegelik kasusaaja või täita selles juhtimisülesandeid. Riigid, sealhulgas riigid, kes on virtuaalvääringud keelanud, peaksid tuvastama füüsilised ja juriidilised isikud, kes osutavad virtuaalvääringu teenuseid ilma nõutava tegevusloa või registreeringuta, ning kohaldama nende suhtes asjakohaseid sanktsioone.⁸¹
151. Virtuaalvääringute ja virtuaalvääringu teenuse pakkujate tegevuse kontekstis peaksid riigid tagama, et nende jurisdiktsioonis tegevusloa saanud või tegutsevad virtuaalvääringu teenuse pakkujad suudavad juhtida ja maandada sellise tegevusega seotud riske, mis

⁷⁸ Soovitudega 10 ja 22 seose kohta vt punkti 5 ja punkt 12.

⁷⁹ Soovitude 16 tõlgendava märkuse punktid 11-18.

⁸⁰ Krüptovarateenuse osutaja on füüsiline või juriidiline isik, keda FATF-i soovitudes mujal ei hõlma ja kes osutab oma majandustegevuse raames teisele füüsilisele või juriidilisele isikule või tema nimel üht või mitut järgmist teenust:

i. krüptovara vahetamine raha vastu;

ii. ühe või mitme krüptovara liigi omavaheline vahetamine;

iii. krüptovara ülekandmine;

iv. krüptovara või krüptovara üle kontrolli võimaldavate vahendite hoidmine ja/või haldamine;

v. osalemine krüptovara emitendi krüptovara pakkumises ja/või müügis ning sellega seotud finantsteenuste osutamine.

⁸¹ Soovitude 15 tõlgendava märkuse punkt 3 ja joonealune märkus 44.

hõlmab anonüümsust suurendavate tehnoloogiate või mehhanismide kasutamist, et neid ei kuritarvitataks virtuaalvääringu õigusliku omandi või tegeliku kasusaaja varjamiseks. Selliste tehnoloogiate või mehhanismide hulka võivad muuhulgas kuuluda anonüümsust suurendavad virtuaalvääringud, virtuaalvääringute segamisteenused, privaatsust suurendavad rahakotid ning muud tehnoloogiad, mis varjavad virtuaalvääringu saatja, saaja või valdaja isikut. Kui virtuaalvääringu teenuse pakkuja ei suuda sellise tegevusega seotud riske juhtida ja maandada, ei tohiks tal lubada sellist tegevust teha.⁸²

152. Soovitusest 10 tulenevate kohustuste täitmiseks hoolsusmeetmete kohaldamisel peaksid virtuaalvääringu teenuse pakkujad koguma ja kontrollima riigisisese õiguse kohaselt nõutud kliendi tuvastamise andmeid. Asjaomaste virtuaalvääringu seotud tegevuste, näiteks virtuaalvääringuga maksete, virtuaalvääringu ülekannete või virtuaalvääringu emiteerimise puhul tuleb kliendi ja tegeliku kasusaaja andmed kontrollida enne ärisuhte loomist või ärisuhte loomise ajal.⁸³
153. Piiriülese korrespondentsuhte loomisel või enne nõutud ülekandega seotud teabe edastamist tuleb vastaspoole virtuaalvääringu teenuse pakkuja suhtes kohaldada hoolsusmeetmeid. Neid hoolsusmeetmeid tuleb korrapäraselt ajakohastada või siis, kui ärisuhtest tuleneb uus risk. Vastaspoole virtuaalvääringu teenuse pakkuja suhtes hoolsusmeetmete kohaldamisel võib virtuaalvääringu teenuse pakkuja saada soovitustest 10 ja 13 nimetatud andmeid otse vastaspoole virtuaalvääringu teenuse pakkujalt. Juriidilise isiku andmete ja tegeliku kasusaaja andmete kontrollimiseks tuleb neid andmeid võrrelda usaldusväärsetest ja sõltumatutest allikatest pärinevate andmetega. Sellisteks allikateks võivad olla näiteks äriregistrid, pädevate asutuste peetavad järelevalve all olevate asutuste registrid, sealhulgas võimaluse korral virtuaalvääringu teenuse pakkujate nimekirjad, tegelike kasusaajate registrid ning muud pangakonto avamise üldjuhendis nimetatud allikad.⁸⁴
154. Tuleb märkida, et rahapesuvastase töökonna käsitluse kohaselt ei ole vara samal ajal nii krüptovara kui ka finantsvara. Sama vara võib siiski eri riikide õiguslike raamistike kohaselt olla erinevalt liigitatud või kuuluda regulatsiooni kohaselt mitmesse kategooriasse. Uue digitaalse vara finantsvaraks või krüptovaraks kvalifitseerumise kindlaksmääramisel peaksid pädevad asutused hindama, kas asjaomase uue digitaalse vara suhtes on võimalik asjakohaselt kohaldada olemasolevat finantsvara või krüptovara korda. Näiteks juhul, kui asjaomane vara on funktsioonilt esitajaaktsia digitaalne vaste, näiteks ülekantava tokeni puhul, peaksid pädevad asutused hindama, kuidas sellele kohaldatakse asjaomases regulatsioonis ette maandamismeetmeid.⁸⁵ Ühe võimalusena võivad riigid kohaldada esitajaaktsiate suhtes soovitusel 24 ette nähtud riskide maandamise meetmeid.⁸⁶

⁸² Ajakohastatud „[Riskipõhise lähenemisviisi juhend krüptovara ja krüptovarateenuse osutajate kohta](#)“, punkt 174.

⁸³ Ibid, lõigud 269 ja 270.

⁸⁴ Ibid, lõigud 289 ja 292.

⁸⁵ Ibid, lõik 51.

⁸⁶ Soovituse 24 tõlgendava märkuse punkt 12.

18. Asjakohaste regulatiivsete kordade kohaldatavus

155. Kui juriidilise isiku põhiaandmed ja tegeliku kasusaaja andmed on järelevalve alla kuuluva asutuse või tunnustatud börsi valduses, võivad riigid lubada neil asutustel kasutada selliseid andmeid kohustuste täitmiseks, millega tagatakse, et äriühingu tegeliku kasusaaja andmed on piisavad, täpsed ja ajakohased ning pädeval asutustel on võimalik tegelik kasusaaja õigeaegselt kindlaks teha.
156. Selle kindlaksmääramisel, millised eespool nimetatud asutused võivad selliseid andmeid kasutada, peavad riigid arvesse võtma järgmist:
- tunnustatud börsi valduses olevad andmed:** riigid võivad lubada asutustel kasutada tunnustatud börsi valduses olevaid andmeid, võttes arvesse börsil kehtestatud menetlusi;
 - krediidi- ja finantseerimisasutuste ning professionaalide valduses olevad andmed:** riigid peaksid hindama, mil määral on nende jurisdiktsioonis ja muudes jurisdiktsioonides tegutsevate isikute valduses usaldusväärsed juriidilise isiku põhiaandmed ja tegeliku kasusaaja andmed. Kui andmed on selliste isikute valduses, kelle üle tehakse riskipõhist tõhusat järelevalvet⁸⁷, võivad riigid lubada asjaomastel asutustel neid andmeid kasutada.

Börside valduses olevad andmed

157. Hinnates, kas börsi valduses olevaid andmeid võib kasutada selleks, et täita kohustusi tagada äriühingu põhiaandmete ja tegeliku kasusaaja andmete piisavus, täpsus ja ajakohasus ning võimaldada pädeval asutusel tegeliku kasusaaja õigeaegset kindlakstegemist, peaksid riigid arvesse võtma, mil määral on börsidel kehtestatud menetlused põhiaandmete ja tegeliku kasusaaja andmete täpsuse kindlakstegemises. See peaks hõlmama asjakohaseid mehhanisme tegeliku kasusaaja piisava läbipaistvuse tagamiseks, näiteks sanktsioone aktsionäride ja tegeliku kasusaajate andmete esitamise kohustuse rikkumise korral. Riigid võivad muu hulgas arvesse võtta järgmist:
- börsil noteeritud äriühingute tegeliku kasusaaja andmed võivad olla kättesaadavad ka avalikult juurdepääsetava äriühingut käsitleva teabe hulgas, näiteks majandusaasta aruandes. Selliseid andmeid võib kasutada täiendava meetmena (vt punkt 12);
 - mõnes jurisdiktsioonis võidakse börsil noteeritud äriühingute suhtes kohaldada ulatuslikke ja rangeid avalikustamisnõudeid. Kui börsil on kehtestatud menetlused, millega tagatakse põhiaandmete ja tegeliku kasusaaja andmete piisavus, täpsus ja ajakohasus, võivad avalikult kättesaadavad aktsionäride ja tegeliku kasusaaja ajakohased andmed olla piisavad.

Usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkujad

158. Usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkujatel on oluline ülesanne klientide suhtes hoolsusmeetmete kohaldamisel nii juriidiliste isikute asutamisel kui ka nende tegevuse jätkuval korraldamisel. Paljudes riikides osutavad usaldushalduse ja äriühingute teenuseid, näiteks juriidiliste isikute asutamise ja juhtimise teenuseid, mitut liiki isikud, sealhulgas registreeritud kutsealade esindajad, näiteks advokaadid ja raamatupidajad. Kuigi advokaatide ja raamatupidajate põhitegevus või kutsetegevus võib mõnes riigis olla reguleeritud, võivad kurjategijad kasutada äriühinguteenuseid tegeliku kasusaaja

87

[FATF-i riskipõhise järelevalve juhend.](#)

varjamiseks, mistõttu on selles valdkonnas vajalik eraldi regulatiivne järelevalve.⁸⁸ Paljudes riikides osutavad usaldushalduse ja äriühingute teenuseid ka neile teenustele spetsialiseerunud äriühingud, kelle tegevus või kutsetegevus ei pruugi olla reguleeritud. Kui puuduvad rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuded ning määratud asutus, võivad sellised teenuseosutajad jääda reguleerimata.

159. Teine levinud probleem seisneb selles, et ka juhul, kui õigusteenuse osutajate ja usaldushalduse ning äriühingute teenuse pakkujate suhtes kohaldatakse rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõudeid, esineb sageli puudusi tegeliku kasusaaja suhtes hoolsusmeetmete kohaldamise nõuete täitmises. Nende nõuete täitmise üle tehtav järelevalve on sageli ebatõhus. Nende probleemide lahendamiseks peaksid riigid tagama, et kõik õigusteenuse osutajad ning usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkujad kohaldavad kliendi suhtes hoolsusmeetmeid.⁸⁹
160. Hinnates, kas juriidilise isiku põhiantmete ja tegeliku kasusaaja andmete kindlakstegemisel võib pidada usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkujate valduses olevaid andmeid usaldusväärseks, peaksid riigid võtma arvesse eespool käsitletud riskipõhise lähenemisviisi valdkondlikke juhiseid.

Õigusteenuse osutamisega seotud küsimused

161. Kuna õigusteenuse osutajad tegutsevad sageli usaldusisikute, nominaalsete isikute või mõlemana⁹⁰, võib rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kohustuste täitmisel tekkida praktilisi küsimusi seoses advokaadi kutsesaladuse ja õigusteenuse osutamisega seotud saladuse hoidmise kohustusega. Kliendi õigus saada õigusabi ja õigusnõustamist, anda oma õigusnõustajale teavet avameelselt ning mitte karta, et sellised arutelud avaldatakse hiljem tema kahjuks on õigusteenuse osutamise oluline osa.⁹¹
162. Advokaadi kutsesaladuse ja õigusteenuse osutamisega seotud saladuse hoidmise kohustuse ulatus tuleneb sageli põhiseadusest või on tunnustatud kohtupraktikas ning seostub lepingutes või muudes rahvusvahelistes kohustustes sätestatud põhiõigustega.⁹²
163. Advokaadi kutsesaladuse ja õigusteenuse osutamisega seotud saladuse hoidmise kohustuse ulatus sõltub iga riigi põhiseaduslikust ja õiguslikust raamistikust ning föderaalse riigikorraldusega riikides mõnel juhul ka iga osariigi või provintsi õiguslikust raamistikust. Lisaks võib kutsesaladuse ja saladuse hoidmise kohustuse ulatus ning sellega seotud kohustused riigis erineda sõltuvalt õigusteenuse osutaja liigist ja osutatava teenuse laadist.
164. Uurimisasutused on siiski tuvastanud, et juriidiliste isikute ja õiguslike üksuste omandit ja kontrolli käsitlevatele andmetele juurdepääsu sagedane takistus on advokaadi

⁸⁸ Vt FATF-i „[Riskipõhise lähenemisviisi juhendit õigusteenuse osutajatele](#)“ (2019), punktid 48-54, ning FATF-i „[Riskipõhise lähenemisviisi juhendit raamatupidamisteenuse osutajatele](#)“ (2019), punktid 26-30.

⁸⁹ Vt FATF-i „[Riskipõhise lähenemisviisi juhendit usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkujatele](#)“ (2019).

⁹⁰ Vt nominaalkorraldusi käsitlevat punkti 15.

⁹¹ Seda käsitatakse inimõiguste ülddeklaratsioonis sätestatud õiguskaitse kättesaadavuse põhiõiguse ühe osana. Seda õigust tunnustatakse FATF-i soovitustest, mille kohaselt ei hõlma kahtlasest tehingust teatamise kohustus advokaadi kutsesaladuse või muu kutsesaladusega kaitstud teavet ning iga riik määrab kindlaks, millist teavet need mõisted hõlmavad.

⁹² Vt FATF-i „[Riskipõhise lähenemisviisi juhendit õigusteenuse osutajatele](#)“ (2019).

kutsesaladusele või saladuse hoidmise kohustusele tuginemine, et keelduda asjaomaste andmete avaldamisest.⁹³

165. See on põhjendatud, kui kutsesaladusele või saladuse hoidmise kohustusele tuginetakse õigesti ja kooskõlas seadusega. Mõnest juhtumiuuringust nähtub aga, et mõnikord tuginetakse kutsesaladusele või saladuse hoidmise kohustusele põhjendamatult laialt, ületades asjaomases riigis üldiselt tunnustatud kaitse ulatust. Nende probleemide lahendamiseks peaksid pädevad asutused ja kutseorganisatsioonid tagama selge ja ühise arusaama advokaadi kutsesaladuse ning õigusteenuse osutamisega seotud saladuse hoidmise kohustuse ulatusest oma riigis.⁹⁴
166. Eelkõige peaksid riigid tagama selge arusaama sellest, milline teave kuulub kutsesaladuse või saladuse hoidmise kohustuse alla ja milline mitte, et juriidiliste isikute ja õiguslike üksuste võimalikku kuritarvitamist käsitlevaid uurimisi põhjendamatult ei takistataks.

Krediidi- ja finantseerimisasutuste, professionaalide sobivuse hindamisega seotud küsimused

167. Tegevusloa andja ja/või asutus peaks võtma vajalikud meetmed, et takistada kurjategijatel või nendega seotud isikutel krediidi- ja finantseerimisasutuses, professionaali või krüptovarateenuse osutajas olulisuse osaluse omamist, valitseva mõju teostamist, sellise osaluse või mõju tegelikuks kasusaajaks olemist või juhtimisülesannete täitmist. Seda võib teha näiteks sobivuse hindamise kaudu, mida tuleb teha tegevusloa või registreeringu andmise menetluses ning pidevalt pärast seda, sealhulgas omandi- või kontrollstruktuuri muutumisel. Krediidi- ja finantseerimisasutused, mittefinantsteenuseid pakuvad kohustatud ettevõtjad ja kutsetöötajad ning krüptovarateenuse osutajad peaksid esitama asjaomastele asutustele piisavad, täpsed ja ajakohased andmed oma tegelike kasusaajate kohta, sealhulgas tegevusloa või registreeringu taotlemisel. Sobivusnõuete täitmise tagamiseks kohaldatavad järelevalvemeetmed võivad asjakohasel juhul hõlmata hääleõiguse peatamist, aktsiate võõrandamise nõudmist ning muid meetmeid sobivusnõuetele mittevastavate või taotluse korral andmete esitamisest keelduvate aktsionäride suhtes.

⁹³ Maailmapanga ja UNODC StAR-i aruanne (2011), lk 94.

⁹⁴ Vt FATF-i „[Riskipõhise lähenemisviisi juhendit õigusteenuse osutajatele](#)“ (2019).

19. Rahvusvaheline koostöö

168. Kuritegeliku tulu päritolu varjamiseks loodud juriidiliste isikute võrgustikud hõlmavad sageli mitut jurisdiktsiooni. Soovitustes 37 ja 40 sätestatud tõhus rahvusvaheline koostöö eeldab asjaomaste jurisdiktsioonide pädevate asutuste täieliku koostöö kaudu juurdepääsu rahvusvahelise rahapesu või terrorismi rahastamise uurimise raames tegelike kasusaajate täpsetele andmetele. Riikidel, kus juriidilised isikud on asutatud, peab olema võimalik saada juriidiliste isikute põhiandmeid ja tegeliku kasusaaja andmeid, sealhulgas välisriigis elavate tegelike kasusaajate kohta. Tegelike kasusaajate elukohariigid peavad omakorda vastama taotlustele juriidiliste isikute tegelike kasusaajate kindlakstegemises. Tegeliku kasusaaja või juriidilise isiku kindlakstegemisel praktilise rahvusvahelise koostöö tagamiseks sisaldab soovitus 24 järgmisi koostööd käsitlevaid erinõudeid:
- a) välisriigi pädevatele asutustele äriregistri valduses olevatele põhiandmetele juurdepääsu hõlbustamine, näiteks tehes need andmed kättesaadavaks veebis või juhul, kui need ei ole veebis kättesaadavad, luues tõhusa mehhanismi, mille kaudu välisriigi asutused saavad andmeid taotleda;
 - b) osanike või aktsionäride andmete vahetamine, sealhulgas juhul, kui neid hoiab äriühing või börs, et võimaldada välisriigi asutustel kiiresti jälgida omandisuhete ahelat;
 - c) pädevate asutuste volituste kasutamine tegeliku kasusaaja andmete saamiseks välisriigi pädevate asutuste nimel, näiteks välisriigi pädevate asutuste taotluse alusel, mitte üksnes oma uurimise läbiviimisel.
169. Teabevahetus välisriigi pädeva asutusega ei tohiks rahvusvaheliselt kokkulepitud standarditest lähtudes sisaldada põhjendamatult piiravaid tingimusi teabele juurdepääsuks. Põhjendamatult piiravaks tingimuseks teabe vahetamisel või abi osutamisel võib muu hulgas olla abitaotluse rahuldamata jätmine põhjusel, et taotlus puudutab maksu⁹⁵- või muud fiskaalküsimust, või pangasaladusele tuginemist.
170. Kontaktpunktide, asutuste või registrite andmed ning andmetele juurdepääsu või nende taotlemise kord tuleb teha avalikult kättesaadavaks, näiteks veebis, või avaldada eraldi menetlusjuhistena.
171. Riikidel peaksid olema mehhanismid, mis võimaldavad kindlaks teha ja kirjeldada riigis esinevaid juriidiliste isikute eri liike, vorme ja põhitunnuseid. Lisaks võivad eri registrite või alternatiivse mehhanismi valduses olevad juriidilise isiku põhiandmed ja/või tegeliku kasusaaja andmed olla avalikult ning veebis kättesaadavad.
172. Õiguskaitseasutused ja muud pädevad asutused peaksid saama eeldada, et enamik põhiandmeid on avalikult kättesaadavad. Riigid peaksid avalikustama juhised selle kohta, kuidas esitada ametlik taotlus täiendavate andmete saamiseks, näiteks vastastikuse õigusabi taotluse kaudu, kui see on endiselt vajalik.
173. Tegeliku kasusaaja andmete tõhusa ja kiire piiriülese vahetamise hõlbustamiseks peaksid riigid avalikustama andmetaotluste vastuvõtmiseks ja neile vastamiseks kasutatavad kontaktandmed. Riigid peaksid määrama asjaomase asutuse või asutused,

⁹⁵ Näiteks tuleb maksualased teabetaotlused esitada kooskõlas jurisdiktsioonide vahel sõlmitud rahvusvaheliste maksualase teabe vahetamise lepingutega. Seega, kui maksuhaldurid keelduvad asjakohastel asjaoludel abi osutamast, näiteks juhul, kui asjakohastes rahvusvahelistes lepingutes sätestatud ja rahvusvaheliselt kokkulepitud standarditega kooskõlas olevad tingimused ei ole täidetud või kui sellise abi osutamisest keeldumine on rahvusvaheliselt kokkulepitud standardite kohaselt lubatud, ei tule seda käsitada „põhjendamatult piiravate tingimuste“ kehtestamisena.

näiteks registripidaja pädevusega ministeeriumi või asutuse, kes vastutab tegeliku kasusaaja andmeid käsitlevate välisriigi taotluste vastuvõtmise ja menetlemise eest, ning andma välisriigi pädevatele asutustele selged juhised andmete taotlemise korra, nõuete ja võimalike piirangute kohta. Riikidel peab olema piisav riigisisene menetluskord asjaomaste pädevate asutuste koostööks selliste taotluste menetlemisel. Menetluskorras tuleb selgelt ette näha mõistlik vastamise aeg.

174. Riigid peaksid hindama teistelt riikidelt saadava abi kvaliteeti.

JURIIDILISTE ISIKUTE LÄBIPAISTVUS JA TEGELIKUD KASUSAAJAD

Käesolev juhenddokument aitab riikidel rakendada soovitusel 24 sätestatud nõudeid Juriidiliste isikute tegelike kasusaajate kohta. Need nõuded hõlmavad muu hulgas kohustust tagada pädevatele asutustele juurdepääs piisavatele, täpsetele ja ajakohastele andmetele äriühingute tegelike kasusaajate kohta. Samuti peavad riigid hindama ja maandama rahapesu ja terrorismi rahastamise riske, mis on seotud välisriigi äriühingutega, millega nad kokku puutuvad.

Käesolev juhend valmis mitme kuu jooksul toimunud põhjalike konsultatsioonide tulemusena, millesse kaasati välised sidusrühmad ja erasektor.

